

Woodcrafterské cvičení bystrosti, počepivosti a otevřenosti hlavy

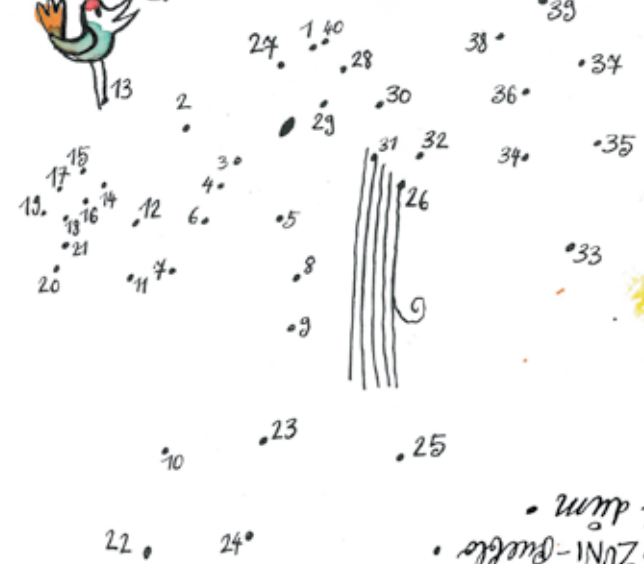
aneb Hlava není jen na čelenku

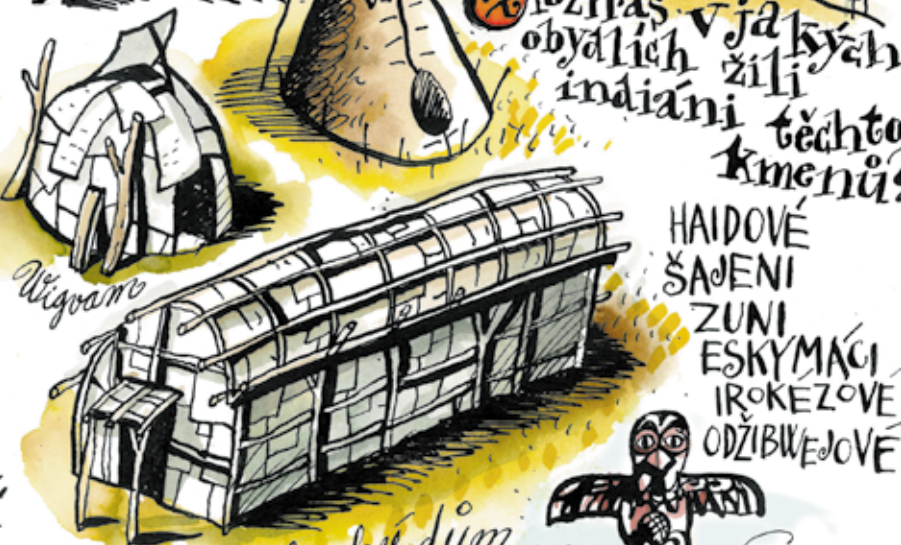
1. Objevíš na obrázku ptáčky?

3. Když spojíš čísla od 1 do 40, objeví se obrázek.

2. Poznáš v jakých obydlích žili indiáni těchto kmenů?

Haidové
Šajeni
Zuni
Eskymáci
Irokezové
Odžibveové

Dlouhý dům

Totemový dům

Řešení: Totemový dům - Haidové, Šajeni, Zuni - Pueblo, Eskymáci - Igloo, Irokezové - Dlouhý dům, Odžibveové - Wigwam

Woodcraft

1/2014

časopis Ligy lesní moudrosti

jaro

str. 3

str. 5

str. 18

str. 36

STALO SE str. 2

INDIÁNI SEVERNÍ AMERIKY
Michael Antony – Tony str. 5

NA ERASMU V HELSINKÁCH
Chrudoš Vorlíček – Top str. 6

OHEŇ V AMERICE A JEHO REPRODUKCE
Albert Minář – Hrom str. 9

**HRY V PŘÍRODĚ PRO DĚTI – ROZVOJ
VNÍMÁNÍ PŘÍRODY**
Ivana Šircová str. 14

**PAMPELIŠKY, APOMIKTI A PROČ JE V TĚCH
KYTKÁCH TAKOVÝ ZMATEK**
Tomáš Koubek – Okeya str. 16

HOPIJSKÉ KAČÍNY
Zdeněk Salzmann str. 18

WOODCRAFT VE SVĚTĚ
Edward Brabec – Wolverine str. 20

BYLI JSME RÁDI, ŽE JSME TĚ POZNALI!
Bedřich Homola & Aleš Sedláček str. 24

ZELENÝ DENÍK (ZÁPISKY Z LET 1984–94)
Ladislav Rusek – Šaman str. 26

MILOŠ MAIXNER
František Kožíšek – Biminiji str. 28

PYTLÍČEK ŠITÝ PŘEDNÍM STEHEM
Iva Jurkovičová – Olowanteča str. 35

POMÁHÁME S PEJSKEM
Pavel Spálený – Yučikala Wičaša str. 36

PESTO Z JARNÍCH BYLINEK
Iva Jurkovičová – Olowanteča str. 39

CHAJDA KŮROVÁ str. 40

ŠAJENSKÁ DEKA str. 41

CELOROČNÍ HRY NA SCHŮZKÁCH RODŮ
Ilona Kaletová – Owotanla str. 42

KOMIKS
Terka Němcová str. 43

Přijďte si SRKnout rodinné atmosféry v Lize lesní moudrosti! III. ročník Setkání Rodinných Kmenů

18. – 21. 04. 2014 (Veikonoce) na tábořišti Malý Walden u Skleného nad Oslavou

Setkání rodinných kmenů je letos koncipováno jako akce hodně otevřená veřejnosti. Úplně nejlepší by bylo, kdyby dorazily tábořit rodiny ligové i rodiny, které o lize lesní moudrosti jen slyšely. Není důležité, aby každá rodina měla své týpí, ať přijede se stanem. Znáte-li ve svém okolí někoho, kdo vždycky nadšeně poslouchá, kdeže jste to zas byli, ale sami nemají odvahu vyrazit tábořit, vezměte je s sebou. Ukažte jim, jak se táboří v týpí, jak jsou v Lize skvělí lidé. Nevadí, že nemají indiánské šaty a bederky, třeba zase rozumí přírodě, jak málokdo. Zkusíme rozdělávat oheň bez sirek, něco si vyrobit, trochu popovídáme, hlavně necháme vyřádit děti v lese a spoustu dalšího. A protože budou Veikonoce, nezapomeneme na kraslice a pomlázky. Přijet můžete již od čtvrtka, ale formálně začneme v pátek 18. 4. 2014 večer a oficiálně skončíme v neděli 20. 4. 2014 večer, to pro ty, kteří by museli být na pomlázku už doma. Ale to neznamená, že v pondělí budeme jen balit.

Těšíme se na vás.
Za organizáční tým Lastik

Redakční rada

Šéfredaktorka

Kateřina Benešová – Wičanhpi

Obrazový redaktor

Tomáš Koubek – Okeya

Grafická úprava a DTP

studio ToTeM

Jan Bejček – Tokhata Mani

Korektorka

Helena Jindrová

Autoři jsou vždy uvedeni kurzívou pod svým článkem.

Adresa redakce

Liga lesní moudrosti –
časopis Woodcraft,
Senovážné nám. 24, 116 47 Praha 1

casopis@woodcraft.cz
http://www.woodcraft.cz

Knihářské zpracování a tisk

RETISK – Praha

Distribuce

Balírna Letňany

Přetiskování obsahu povoleno pouze s písemným souhlasem redakce nebo autora a s udáním pramene. Příspěvky redakce vrácí jen na vyžádání autora.

Názory autorů článků nemusí souhlasit s názory redakce.

Cena výtisku 40 Kč plus poštovné.
Informace o předplatném na ustredi@woodcraft.cz.
Cena pro členy LLM v příspěvcích.

Ročník 25, číslo 1.
Navazuje na časopis *Bizoni vítí*.
Náklad 700 ks.

Uzávěrka příštího čísla je 5. května 2014.

ISSN 1804-9508.
MK ČR E 5455

1. strana obálky

foto: Tereza Chmelová

4. strana obálky

Kreslí: Pavel Čech.

Letáček, který na tebe právě vypadl z časopisu Woodcraft nebo se na to teprve chystá, je určen k tomu, aby nás bylo v LLM víc a víc.

Samotné „informace v barevném balení“ by ovšem nestačily. Ještě je potřeba chytrá hlava woodcraftera (ano, máme na mysli tu tvou) a laskavá mysl (opět ta tvoje), která najde a osloví osůbku, s níž by se třeba ráda viděla na letním táboření, utkala v lakrosu, doporučila jí ohnivecké setkání, ukázala jí korálkování, zazpívala si s ní večerní či ranní píseň, prožila indiánskou saunu a podobně. Může to být spolužák ze školy, maminka z mateřského centra, sousedka, paní učitelka, brácha, kamarádka, kdokoliv, o kom si myslíš, že by pro něj informace na letáku měly smysl a mohly ho upoutat a přivést mezi nás. Díky!

*Kateřina Chvátalová – Ileyawin (Lacerta Peta)
a Tomáš Sadílek – Chluṣ (Strážci údolí)*

V minulém čísle jsme na straně 15 uvedli jako autora fotografie Okeyu. Omlouváme se skutečnému autorovi, kterým je Pavel Spálený – Yučikala Wičaša (Wanagi Oyate).

V čísle 3/2013 se nám popletl popis u fotografie na straně 35. Na obrázku dole není čížek lesní, ale sýkora parukářka. Omlouváme se jí za záměnu jména.

Setkání náčelníků kmenů Malé lóže v Břeclavi (24. 1. - 26. 4. 2014)

Do Břeclavi jsme se sjeli v pátek večer, a to z různých koutů naší krásné země. Sešli jsme se v poměrně známé sestavě, tedy zástupci Stopařů, Jestřábů, Strážců údolí, Ťapáčů, Trilobitů a Bobrů. Hned na začátku nás uvítal náčelník Filip, se kterým jsme si povídali o tom, jak se nám v kmenech projevuje náš indiánský vzor, jinak řečeno „jak hodně jedeme v indiánech“. Přivezl s sebou svoje krásné indiánské výrobky a s nimi také nápady, co bychom mohli v kmenech tvořit. Myslím, že to bylo velmi inspirující a že nějaký výrobek určitě vznikne.

Sice jsme se všichni dobře znali, ale dlouho jsme se neviděli, a tak není divu, že nám klábosení vydrželo až dlouho do noci a někteří

se skoro viděli s Mangem, který přijel nad ránem.

Sobotní dopoledne jsme debatovali nad akcemi pro Malou lóži, o jejich pořádání, četnosti a programu na nich. Velkou část jsme věnovali nastávajícímu TaMaLu a přípravě na něj.

Po znamenitém obědě, o který se postarala Kačka s Mangem, jsme se šli projít po krásách Břeclavi. Naše kroky vedly na starý židovský hřbitov, který opravdu stojí za prohlédnutí.

Protože zima dorazila už i na jižní Moravu, i krátká procházka nás docela zchladila, potažmo zmrazila. Většina se proto šla ohřát do bazénu a zbytek ke kamnům do klubovny.

Když jsme se zase všichni sešli, Chlup s Wančetanem nám představili nový ligový leták, což rozpoutalo diskuzi o propagačních materiálech kmenů. Po příjezdu Stoupy jsme se začali bavit o nové

publikaci, která by měla vzniknout jako pomůcka pro náčelníky kmenů. Diskuze to byla velmi živá a často jsme odcházeli od hlavního tématu k jiným, méně důležitým, ale také zajímavým. Většinou jsme se ale vrátili k prvotní myšlence, a tak si třeba z toho něco odnesli i zástupci náčelnictva.

Nedělní dopoledne jsme strávili převážně debatou o koncepci Velkých her, kterou jsme trochu upravili, tak uvidíme, jak se to rozeběhne a bude běžet dál. Po obědě a po umytí nádobí (vždy ho myl ten, co se špatně rozhodl při „Ponorkách“, lodě do toho!!!) jsme si pobalili své věci, trochu jsme uklidili a vyjeli se podívat na nedaleký zámek Lednice. Tam jsme si prošli zámecký park a celé setkání jsme zakončili zákousnutím zákusku v tamní cukrárně.

Martin Kubín – Zlobr
Foto:

Ples v Tuchlovicích

Konečně nadešla dlouho očekávaná chvíle a Tuchlovice opět ozily hudbou i tancem díky plesu kmenů Jestřábů a Tuchlováčku o. s.

Letos však byl ples jiný, ojedinělý – stylizovaný do 30. let minulého století. A tak byl sál náhle zaplněn opadaným peřím z dámských boa a kam se člověk podíval, tam viděl pánské gumové šle či šály. Ples začal swing charlestonovým

předtančením Jestřábího dance teamu a poté pokračovala volná zábava. Během večera jsme měli možnost se přiučít pár krokových variací již zmíněného charlestonu, nevědomky se zúčastnit soutěže O nejlepší dobový model v pánské i dámské kategorii, kterou vyhrál Hlad s Pípnou, nechat se zvěčnit u sličné fotografky na dobové motorce či nalíčit u odbornic.

Ačkoliv to bylo na plesu účastí trochu slabší, vyhodnotila bych

jej jako velice úspěšný. Největší radost mi však udělal výtěžek z tomboly ve výši 6485 Kč, který poputuje na konto ZŠ Tuchlovice na náklady na plat asistentky, která pomáhá Teodorovi, o jehož osudu jsme psali na webu woodcraft.cz, zapojit se do běžné školní výuky.

Děkujeme všem zúčastněným a budeme se těšit opět za rok, tj. v sobotu 24. 1. 2015.

Marie Nedvědová – Mája (Jestřábí)

Příprava tyčí na týpí na Kosím potoce 11. 4. – 13. 4. 2014

Letošní táboření na Kosím potoce je netypické hned v několika ohledech. Termín je oproti předchozím letům posunutý na přelom července a srpna, konkrétně od 25. 7. do 10. 8. Součástí táboření bude i Mezinárodní setkání 2014.

Jelikož je již několik skupin, které vědí, že potřebují tyče, a určitě ještě několik, které to v nejbližší době zjistí, využijte možnosti v termínu společné brigády si je

„vyrobit“. Souše v bezprostředním okolí tábořiště jsou již dost probrané, pojedeme je hledat a kácet někam kousek dál a necháme je pak společně svézt. O dopravu se finančně podělíme.

Přihlaste se do konce března, abychom stihli zajistit vozidlo s dostatečnou kapacitou. Do přihlašovacího listu uveďte počet tyčí, které plánujete pořídit.

Tyče budeme vyrábět v termínu dřevní brigády 11. 4. – 13. 4. 2014. Především, že jelikož se jedná o práci na vlastním táborovém vybavení, nikoliv na společně prospěšných věcech, nebude vám výroba tyčí uznána jako brigáda a budete-li chtít slevu na táborových poplatcích, budete muset absolvovat nějakou červnovou nebo červencovou.

Tibor Parák, stráž LLM

Anglie, USA, Kanada, Ukrajina, Polsko, Německo, Holandsko, Izrael a kdo ví... Lákové země? A co teprve tamní lidé! Chceš je poznat? Netřeba nikam jezdit – oni přijedou za tebou. Kam? Na

7. mezinárodní setkání woodcrafterů – IWG 2014 aneb International Woodcraft Gathering

Kdy? 2. – 8. 8. 2014

Kde? ligové tábořiště na Kosím potoce

Jak? Hlavně tedy, jak se zapojit?

„Adoptujte“ si svého woodcraftera na celou dobu jeho pobytu. Myšlenka je taková, že se mezi námi, tedy domácími, najdou tací, kteří poskytnou určité skupině návštěvníků střechu/týpí/šeltr/zubřík/wigwam nad hlavou

a pozvou je také ke společnému hodování. Náklady budou samozřejmě hrazeny nejen financemi, ale věříme, že především společnými zážitky.

„Jdeme se bavit“ – společná hra, tanec, povídání, tvoření – rovná se společná radost. Napadá tě, jaký program bys mohl pro ostatní připravit? Směle do toho! Netřeba se obávat jazykových bariér,

vždy bude na blízku nějaká pomoc, bariéry se chystáme bourat a překračovat.

Nechce se ti nic vymýšlet, ale přesto bys rád přiložil ruku k dílu? Určitě nám dej vědět.

Kontakt na hlavní štáb:
Jana Kluberová – Čeyanala,
international@woodcraft.cz

Bližší informace o akci:
www.woodcraft.cz

Letní táboření na Kosím potoce 2014

Slyšte bratři a sestry, slyšte přátelé! Všechny, kdož se chystají na letní táboření na Kosím potoce, které se bude konat 25. 7.–10. 8. 2014, vyzývám k aktivní spoluúčasti na programu. Jak již mnozí víte, v rámci tohoto táboření proběhne od 2. 8. 2014 sedmé mezinárodní setkání woodcrafterů. Navazuje na setkání probíhající každé tři roky střídavě v České republice a v Anglii a tentokrát je řada na nás, abychom se stali hostiteli pro woodcraftery nejen z Anglie, ale při troše štěstí také z Polska, Kanady a dalších zemí.

V této souvislosti se zrodila myšlenka, která vyžaduje, abyste se zapojili a přispěli svou trochou do mlýna. Bylo by hezké, kdyby každý kmen, rod či skupina zajistil táborový program pro ostatní na jeden den nebo jeho část. Ideou je, aby se tam navzájem jednotlivé

skupiny mohly prezentovat a tím se i lépe poznat. Prosíme tedy každou skupinu (kmen, rod či bandu přátel), aby se do konce dubna ozvala náčelníku tábora Tiborovi a domluvila se s ním na konkrétní podobě svého příspěvku do táborového programu.

V polovině táboření se také bude konat výroční sněm LLM. Program bude zaměřen na mezinárodní setkání woodcrafterů.

Na koho se obrátit, chcete-li nám pomoci:

• s programem: na Tibora Paráka (t.par@seznam.cz)

• s ubytováním zahraničních účastníků: na Čeyanalu – Janu Kluberovou (international@woodcraft.cz)

• se dřevem a sekáním louky na předtáborových brigádách (termíny viz přehled níže a v kalendáriu na woodcraft.cz): na Tokaheyu – Aleše Sedláčka (as@tribar.cz)

• s přípravou sněmu: na Tokhata Maniho – Jana Bejčka (ohnivecc@woodcraft.cz)

Přehled akcí souvisejících s letním tábořením na Kosím potoce:

- 11. 4.–13. 4. 2014 – Dřevní brigáda
- 14. 6.–15. 6. 2014 – Senoseč
- 21. 6.–22. 6. 2014 – Předtáborová brigáda
- 12. 7.–13. 7. 2014 – Předtáborová brigáda
- 25. 7.–10. 8. 2014 – Táboření

V rámci táboření bude probíhat:

- 2. 8. 2014 – Sněm LLM
- 2. 8.–8. 8. 2014 – 7. mezinárodní setkání Woodcrafterů.

Tibor Paráka

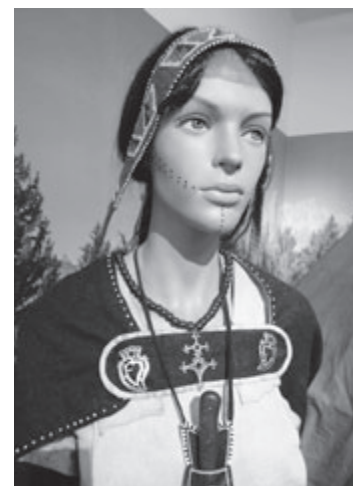

Indiáni Severní Ameriky

V prostorách Muzea města Ústí nad Labem se od ledna koná výstava Indiáni Severní Ameriky. Nejde jen o „nějakou vitrínu támhle někde v rohu“, ale o plochu 450 metrů čtverečních v šesti místnostech. Představeny jsou kmeny z Velkých plání – Vrány, Propíchnuté nosy, Šajeni a Lakotové, dále Lesní indiáni – Irokézové a kmeny z Jihozápadu – Navahové a Apači. Jelikož je výstava časově orientovaná na 2. polovinu 19. století (s výjimkou Lesních indiánů), mají s nimi společně po jedné místnosti i trappeři a kavalérie U. S. – dva významné faktory ovlivňující život tehdejších kmenů.

Klobouk nebo čelenku dolů před lidmi, kteří byli schopni dát dohromady stovky a stovky exponátů do této ucelené výstavy – kromě všedních oděvů indiánů a jejich každodenních nástrojů, nádob, ozdob, trofejí i unikátní zdobené slavnostní či válečné oblečení, zbraně, ukázky kožešin a další.

Nechybí ani několik kompletně vybavených obydlí i s jejich obyvateli, ženský koutek, trapperské zátiší a krátký film o proměnách vlasů indiánů v této zlomové době.

Z vlastní zkušenosti si dovoluji poradit, abyste čas určený k návštěvě výstavy naplánovali i s ohledem na přestávku určenou kobčerstvení nebo k procházce – po dvou hodinách pečlivého prohlížení „toho všeho kolem“ jsem začal mít problém s přijímáním dalších a dalších informací...

Výstava bude ukončena 30. května, což je akorát včas, protože velká část vystavených předmětů není muzejními exponáty, ale věcmi denní potřeby při táboření českých euroindiánů, a tak

je dost možné, že až v létě někde potkáme povědomou postavu, nepůjde o zázrakem obživlou muzejní figurínu, ale o právoplatného hrdého majitele či majitelku námi spatřených vystavených exponátů.

Další podrobnosti se dozvíte na webových stránkách Muzea města Ústí nad Labem www.muzeumusti.cz

Michael Antony – Tony

Foto: autor

Na Erasmu v Helsinkách

Začátkem ledna uplynul rok od doby, kdy jsem si zabalil svoje věci a vydal se na studijní pobyt na jih Finska. Na pět měsíců se stal mým domovem pokoj na koleji v kampusu univerzity Aalto na hranici Helsinek a Espaa.

Helsinki jsou s rozlohou přes 700 km² největším městem Finska. Většinu této plochy (zhruba dvě třetiny) zabírají jezera a moře. Rozloha souše je rozdělena mezi hlavní část města na pobřeží a množství ostrovů. Některé ostrovy jsou malé a vejde se na ně pouze jedna chata, jiné jsou velké a obsahují turisticky zajímavé objekty. Na několika takovýchto ostrovech je postavena helsinská pevnost nebo zoologická zahrada. S Helsinkami sousedí Espoo, Vantaa a Kauniainen. Tato čtyři města tvoří souměstí Velké Helsinky, které má mimo jiné společnou

dopravu. V této oblasti bydlí přes milion lidí, kteří tvoří pětinu celkové populace Finska.

Helsinki leží na pobřeží Finského zálivu, což je dělá výborným výchozím bodem pro návštěvu měst na pobřeží Finského a severu Baltského zálivu. Mezi Finy je oblíbený zejména Tallin, kde mohou nakoupit některé zboží nerosrovnatelně levněji než ve Finsku. V přístavu je pak většinou poznat, že přijela loď z Estonska, protože si pasažéři s sebou táhnou velké kufry či batohy. Někteří Finové se nespokojí jen s batohem a jedou autem. Další možnou destinací

je Petrohrad, kam zdejší cestovní kancelář dělá třídní bezvízové zájezdy. V neposlední řadě jsou zde i Stockholm, Turku, Alandské ostrovy a další.

Centrum Helsinek není moc velké ani moc staré. I tak jsou zde nějaké turisticky zajímavé objekty. Za zhlédnutí stojí zejména ostrovní pevnost, která chránila přístav. Ačkoliv se jedná o turistickou atrakci, trvale zde bydlí asi 500 lidí. Kromě pevnosti se dá navštívit i spousta kostelů. Nejzajímavějším z nich je Rock Church, který je vybudován ve skále. Helsinki jsou vystavěny na rovině a výhled

Vnitřek kostela vytesaného ve skále.

na ně je možný jenom z několika míst. Jedním z nich je vyhlídková věž u Olympijského stadionu. Ač jsem byl v Helsinkách od ledna, po památkách jsem chodil až v květnu, kdy mě přijela navštívit kamarádka. Jedinou výjimkou byla pevnost, kde jsem byl v únoru i v květnu.

Doprava v Helsinkách je srovnatelná s tou pražskou. Je možné využít autobusy, příměstské vlaky a ve Vantě částečně i metro. V samotných Helsinkách jezdí jedna rozvětvená linka metra a množství tramvají. Cestování vlaky, metrem nebo tramvajemi je bez problémů. Turistu občas můžou mást pouze dvojjazyčné názvy stanic. Cestování autobusem je horší, protože většina zastávek je na znamení. Kromě toho není v autobusech napsáno, jaká je další zastávka. Pokud není tma a je dobrá viditelnost, lze z okýnka přečíst název zastávky, na které autobus zrovna stojí či kterou míjí, a udržovat si tak přehled, kdy je potřeba vystoupit. Autobusy v Helsinkách a okolí jezdí poměrně přesně

(i v zimě), takže se lze orientovat i podle času. Všechny tyto metody mají své nevýhody a omezení, takže jsem byl vděčný, že můj mobil má zabudovaný GPS přijímač a že jsem mohl sledovat v mapě, kde zrovna jsem. Většinu cest jsem absolvoval vícekrát a už jsem věděl, kde musím vystoupit, a GPSka se tak stala pomocníkem jen při cestách do neznámých částí města. Na druhou stranu je třeba říct,

že i řidiči autobusů umí anglicky a jsou ochotni poradit a pomoci.

Při delším pobytu se člověk nevyhne různým formalitám, které je třeba vyřídit. Ačkoliv nemám rád běhání po úřadech, ve Finsku to byla skoro zábava. Při vyřizování všech formálních náležitostí jsem narazil jenom na ochotné a milé lidi. Anglicky ve Finsku mluví, nebo alespoň rozumí prakticky všichni. Druhou věcí pak je, jestli se s vámi bude chtít Fin nebo Finka bavit, protože jsou to větší introverti. Když je požádáte o pomoc, vždycky rádi pomohou a možná si s vámi i začnou povídat. Já jsem tento trik moc nepotřeboval. Spousta Finů, se kterými jsem se setkal, mě považovala za Finu. Oblečení s finskými metalovými kapelami udělalo svoje, takže jsem celkem často vysvětloval, že se finsky sice učím, ale neumím tolik, abych si ve finštině pohovořil.

Blíž k Finům se lze dostat i při některé z jejich oblíbených činností. Dobrý je pro to hokej, který má ve Finsku tradici. Každé město má svoji arénu. Na hokeji není problém kohokoliv oslovit

Na saunu lze předělat vše, například kabinku od lanovky.

a s kýmkoliv se bavít. Klidně se může stát, že to bude i manažer firmy, protože na hokej chodí všichni.

Druhou z činností je saunování. Saunu má skoro každý dům. Ten, ve kterém jsem bydlel, ji sice neměl, ale nejbližší jsem měl přes parkoviště. V kampusu univerzity je přes deset saun. Některé z nich mají i společenskou místnost na pořádání večírků, čehož všichni hojně využívají. Pokud se nejedná o soukromou párty, většinou nevádí, když se tam objeví někdo, kdo nebyl pozván. A protože se pořád něco pořádá, je možné se saunovat i sedmkrát za týden. Finové jsou schopni na saunu předělat prakticky cokoli, co se na to jenom trochu hodí, tedy jakýkoliv uzavřený prostor. Brzo jsem se přestal divit, že na saunu bylo předělané auto i kabinka z lanovky.

Jeden z předmětů, které jsem si na škole zapsal, byla finština. Ačkoliv jsem se všude domluvil anglicky, stejně jsem se ji chtěl naučit. Díky tomu jsem zjistil, že finština není o moc těžší než pro cizince čeština. Zajímavé na finštině je, že ačkoliv má i vykání, nikdo ho nepoužívá. Finština nemá rozdělení na mužský a ženský rod a Finové to přenáší i do angličtiny. Někdy taková „drobnost“ může změnit smysl celé věty.

Sauna může být i pohyblivá.

Jedna z turistických atrakcí – Sibieliův monument.

Během mého pobytu ve Finsku se mě kamarádi ptali, jaké je na severu Evropy počasí. Výjimečně to nebyla jenom otřepaná konverzační fráze.

Průměrná teplota na jihu Finska je zhruba o deset stupňů nižší než v České republice. V zimě je obvyklé, že teplota v noci spadne na -25°C . Přestože teploty v číslech vypadají hodně nízké, pocitově taková zima nebyla. Finové jsou na hromady sněhu a velký mráz zvyklí, takže když začne sněžit, bez ohledu na denní dobu do ulic vyjíždějí bagry, které nakládají sněh na nákladní auta. Ta ho pak vozí do moře, protože to jediné je schopné pojmout všechnen ten objem.

Koncem března přišla obleva a já jsem zjišťoval, že silnice, podél kterých jsem celou dobu chodil, jsou jednou tak široké, a že pod hromadami sněhu se skrývají kola, která tam majitelé (ti, kteří na nich přes zimu nejezdili) před zimou odložili. Většina sněhu od tála do konce dubna, ale ve stinných místech se udržel i do půlky května.

Poslední léto přineslo do Finska extrémní teplo (25°C). Laponsko bylo nejteplejším místem Evropy. Takové počasí vyzývalo ke grilování na pláži dlouho do „noci“. V létě vlastně nikdy nenastala opravdová tma. Na konci května bylo slunce pod obzorem jenom zhruba tři, čtyři hodiny, a než se setmělo, začalo se zase rozednívat. Aspoň to vykompenzovalo neustálé šero, které panovalo v lednu, kdy jsem do Finska přijel.

Pěkné letní počasí jsem využil i k návštěvě národního parku Nuuksio, který je na hranicích s Espem. Zde by si člověk mohl v klidu splnit OP koupání ve 100 řekách, jezerech atd. Bohužel ve zkuškovém období bývá času málo. I tak jsem se v pár jezerech vykoupal.

Pět měsíců uteklo až příliš rychle. I když jsem spoustu času strávil nad věcmi do školy, celé období bylo spíš ve znamení odpočinku. Návrat do Prahy jsem vnímal podobně, jako návrat z táboření zpátky do civilizace...

Chrudoš Vorlíček – Top (Strážci údolí)

Foto: autor

Oheň v Americe a jeho reprodukce

Část třetí

Sioux křesá oheň.

Rád bych napsal něco o původních způsobech rozdělování ohně v Severní a Jižní Americe. Nikdy jsem tam nebyl, abych viděl, jak to místní domorodci dělali. Proto mé články vychází pouze ze studia různých pramenů a z mých vlastních pokusů.

Z důvodů lepší čitelnosti článků budu místo slovního spojení způsob rozdělování ohně nebo metoda rozdělování ohně používat výraz *způsob* nebo *metoda*.

Křesání ocílkou

Křesání ocílkou je pravděpodobně technologií „bílého muže“. Patrně nejstarší dochovaná ocílka pochází z nálezů z dna švýcarského jezera Überlingen a pochází z doby

železné (tj. asi 700 let před n. l. – počátek našeho letopočtu). Nemohu potvrdit, že křesání ocelí pochází z Evropy. Běloši se ale svými ocílkami zasloužili o to, že brzy po jejich příchodu kamkoli ve světě se původní způsoby rozdělování ohně používaly již jen výjimečně. Bylo to například v nouzi, anebo při obřadech, kdy bylo zapotřebí „čistého ohně“. Marná byla snaha domorodých proroků

(Tenskwatawa), kteří nabádali svůj lid, aby se zřekli věcí od bělochů a jejich způsobu života.

Ocílka byla předmětem, se kterým se často obchodovalo. Svědčí o tom třeba seznam² vybavení expedice Lewise a Clarka. Lidé na celém světě přijímali snadnější způsob života tak ochotně, že brzy zapomněli znalosti svých předků. Tento jev se opakuje v podstatě po celém světě a dodnes.

Pojďme se krátce podívat, jak se metoda křesáním ocílkou popisuje ve starých knihách.

G. Catlin³ zaznamenal návštěvu náčelníka Mandanů, Čtyři medvědi (Mah-to-toh-pá):

„...když jsme usedli, můj hostitel vzal svou dýmku, rozvázně ji naplnil a namísto toho, aby ji zapálil od ohně, což mohl snadno udělat, vytáhl z váčku ocílkou a pazourek, vykřesal jiskru a zapálil si ji.“

C. MacCauley⁴, zachytil způsob u indiánů kmene Seminole:

„Umění rozdělání ohně prostým třením je v současnosti mezi Seminolesy zanedbané, kromě zapalování ohně u příležitosti svátku Zelené kukuřice. Oheň je v současnosti zapalován obyčejnými zápalkami anebo ocílkou, pazourkem, střelným prachem a papírem. „Tom Tiger“ mi ukázal, jak zapaluje oheň, když je mimo domov. Vokamžiku úderu oceli o pazourek provede rychlý pohyb rukou vzhůru, čímž zapálí střelný prach a papír.“

W. H. Dall⁵ psal o indiánech z oblasti Yukonu:

„Houba, která roste na zetlelých bříchách, nebo troud připravený z chmýří topolu třeného s dřevěným uhlím jsou používány s pazourkem a ocílkou k získání ohně. Zápalky jsou velmi oceňovány a ochotně kupovány... Všichni jsou vybaveni pazourkem a ocílkou k zapálení ohně, ale v minulosti používali odlišné zařízení na principu bowdrillu.“

Od přítele Čikaly jsem získal kopii fotografie F. Olsena z roku 1911. Rád ji zde uveřejním, abych oživil svůj článek názorným příkladem z domorodé praxe (na předcházející stránce).

Praktický postup

Křesání ocílkou je tak snadné, že jsem původně uvažoval, zda o něm mám vůbec ještě psát. Nakonec jsem ale z důvodu uceleného

přehledu způsobů usoudil, že to bude vhodné.

K zažehnutí ohně ocílkou je třeba nejméně tři předmětů, a to ocílky, kamene a troudu. Ocílka je předmět z oceli, která má vysoký obsah uhlíku a je zakalená. Můžete ji snadno vyrobit kováním třeba ze starého pilníku nebo prostě koupit. Tvary jsou velmi různé a popis by jistě vydal na celý článek. Místo ocílkou lze používat i jiné nástroje z uhlíkaté oceli, které úderem o kámen vytvoří jiskru. Činili tak i lidé v minulosti a používali například pilník, nůž a jiné ocelové předměty. Pro představu přikládám pár obrázků (dole) z American Museum of Natural History (dále jen AMNH).

Kámen vhodný ke křesání má být tvrdší než ocel, má mít ostré a pevné hrany. Měl by být také menší, aby nezabíral mnoho místa. Nejlepší je pazourek, není to ale jediný kámen, kterým lze vykřesat jiskru. Další kameny vhodné ke křesání jsou křemen a jeho varianty, růženín, pyrit, markazit, rohovec atd. Křesáním kamene o ocílkou dochází k otupení jeho

Ocílka; Blackfoot-Piegan.

Křesací souprava; Apache.

ostré hrany. Potom vzniká málo jisker a jejich zachycení v troudu je obtížnější. Kámen je pak nutné nabrousit retušováním. Lze to provést otloukáním pomocí oblázku, odlámáním tupého ostří špičkou parohu, kosti anebo v nouzi i ocílkou. Třetí důležitou věcí jsou troudy, které popíšu na konci série článků.

Jak s těmito předměty rozdělat oheň? Mám-li troud z plátna (např. opálenou bavlnu), kterým se příliš nerozpadá, nebo hubku, můžu pohodlně křesat vstoje, třeba po pás ve vodě. Mezi palcem a ukazovákem jedné ruky sevřou ústřední pazourku společně s troudem tak, aby troud spočíval shora na pazourku a nedosahoval asi o milimetr jeho hranu. Troud je tak chráněn před úderem ocílkou. Druhou rukou, která drží ocílkou, udeřím shora dolů tak, aby úderová plocha ocílkou sjela příčně přes hranu pazourku. Vzniklé jiskry někdy i na první úder vletnou do troudu, který v lepším případě začne doutnat. Obvykle je však nutno pokus opakovat. Výhodné je, když lze prsty úderové ruky

Křesací souprava; Eskimo.

Křesací souprava; Tlingit.

skrýt do otvoru v ocílce a předejít tak zranění o ostrou hranu kamene. Je to jednak bolestivé a také se může stát, že v zápalu boje o oheň stříkne krev do troudu a ten se stane nepoužitelný. Popsal jsem vám vlastní zkušenost. Pokud se křeše do hubky, je vhodné její povrch nějakým způsobem rozdrásat aby se jiskra lépe zachytila. Lze to udělat i pazourkem, kterým se bude za chvíli křesat. Je ostrý a nemusí se proto používat další nástroj. Jiskru lehce rozfoukám, rozšířím objem žhavého uhlíku přisypáním rozdrčeného prachu ze zetlelého dřeva (hnědá hniloba) a pokračuji na konečném rozfoukání ohně. Postup je stejný jako v první části, kde jsem popisoval práci s handdrillem.

Jiný způsob křesání používám, pokud mám troud, který se více rozsypá. Je třeba jej položit na suchou pevnou plochu nebo přímo vložit do troudu (např. hrst suché trávy), z kterého se později rozfouká oheň. Pazourek se pak drží v jedné ruce a ocílka ve druhé. Křesá se stejně, jak již bylo popsáno. Rozdíl je jen v tom, že se troud ne drží v ruce a jiskry padají do něj shora. V praxi se nejčastěji troud položí na zem a při křesání se klečí.

Ohňová trubička

Velmi praktickou a v historii užívanou věcí je ohňová trubička, kterou jsem poznal díky kamarádce Deštovce. Vtip je v tom, že namísto poměrně objemné krabičky s praženou bavlnou se používá trubička vhodného průměru (necelý 1 cm), do které je zasunut bavlněný knot jako troud. Pokud jej nepotřebujeme, je zasunutý do trubičky. Konec knotu je opálen, aby dobře chytil jiskru. Před křesáním se opálený konec knotu

vysune, položí k hraně pazourku a ocílkou do něj vykřesá jiskra. Pak se žhnutí přenesou na jiný troud (třeba chomáč suché trávy), který se rozfouká do plamene. Žhavý konec knotu se zasune zpět do trubičky, kde v důsledku nedostatku kyslíku uhasne a tím se na něm vytvoří další vrstva spálené bavlny. Ohňová trubička je tak opět připravena na další křesání. Zkoušel jsem namísto bavlněného knotu použít smotané plátno, ale nefunguje jako knot a zhasíná. Proč se tak děje, nevím. Na obrázku je křesací souprava s trubičkou kmene Hopi. Obrázek je z AMNH.

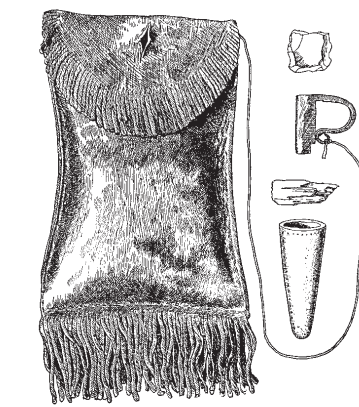
Souprava s trubičkou; Hopi.

Cheyennský roh

Často jsem přemýšlel, jak vyřešili nedostatek plátna nebo knotu ke křesání lidé žijící mimo dosah civilizace. Plátno také nebylo vždy tak laciné jako dnes, aby se používalo jako troud. Křesalo se jistě také do jiného troudu, ale domnívám se, že jsem „znovuobjevil“ i jiné řešení. Nemám to zatím ověřené z žádného pramene, ale funguje to spolehlivě. W. Hough⁶ popisuje ve své knize soupravu ke křesání pocházející z kmene Cheyenne. Jako troud se zde užívá kousek zetlelého dřeva, kravský roh, pazourek a ocílka (viz kresbu vpravo). Roh sloužil jako držák troudu při křesání. Zkoušel jsem tedy křesat podle popisu, ale nikdy se mi nepodařilo zachytit

jiskru z ocílkou do zetlelého dřeva. Navíc se mi ten roh jako držák zdál zbytečný. Po mnoha marných pokusech jsem zkusil dřevo opálit, a když jsem žhnutí uhasil, opálený konec jiskru zachytával. Pak mě napadlo zasunout žhavý konec troudu do rohu a uhasit jej tímto způsobem. V tu chvíli jsem si uvědomil, že roh byl asi používán jako transportní ochrana opáleného dřeva a také k uhašení již zbytečně hořícího troudu. Nepoužíval se tedy jako držák ke křesání. Roh v podstatě sloužil jak předchozí ohňová trubička a místo bavlněného knotu se užívalo zetlelé dřevo. Postup křesání je stejný jako s trubičkou, ale kus dřeva je o něco objemnější k držení spolu s pazourkem. Zetlelé dřevo se v přírodě nalezne snáze než bavlněný knot. Vyzkoušejte popsání postup a posuďte jeho pravděpodobnost. Domnívám se, že podobně fungovala souprava na snímku na následující stránce nahoře.

Nevýhodou této soupravy je, že zetlelé dřevo, ač je částečně chráněno zasunutím do rohu, se dosti odlamuje. Vyřešil jsem to tak, že namísto zetlelého dřeva

Cheyennský roh.

Souprava s rohem; Kiowa Apache.

používám dostatečně velký kus tramy troudnatce kopytovitého (viz praktické pokusy křesáním kameny), která je velmi houževnatá a předem opálená chytá jiskru velmi dobře.

Další cestu k vylepšování systému vidím ve zmenšování soupravy, třeba použitím rohu menšího zvířete (koza, kamzík). Šlo by zajisté použít i kovové pouzdro, to se mi ale příčí pro špatnou dostupnost takového předmětu v přírodě.

Na závěr křesání ocílkou ještě jeden obrázek, křesací soupravy ze severní Argentiny. Vše, co je ohroženo vlhkostí, je skryto v pouzdru z kravského rohu. Také jsem si toto pouzdro vyrobil a po týdenní expozici na dešti mohu prohlásit, že funguje skvěle.

Pilagá – severní Argentina.

Křesání dvěma kameny

Tuto metodu znali již naši předkové v mladším paleolitu (40–10 tisíc let p. n. l.) a je předchůdcem křesání ocílkou. Nejstarší nález, dokazující křesání kameny pochází z jeskyně Vogelherd v jižním Německu a je datován 33 tisíc let před n. l. Také muž z doby bronzové, nalezený v ledovci Ötztalských Alp, zvaný Ötzi (3300 let před n. l.), byl vybaven soupravou na křesání pazourkem a pyritem.

Na americkém kontinentu ještě na začátku 20. století dobývali oheň touto metodou Inuité, Aleuté, indiáni v oblasti Subarktidy, možná kmen Yuchi a na jihu obyvatelé Ohňové země. Uvedu několik příkladů ze starých knih. Doporučuji přitom si povšimnout troudu, které sloužily k zapálení.

Způsob Inuitů popsal, kromě jiných také E. K. Kane⁸ (v závorkách jsou moje poznámky):

„Když jsem došel do chaty (patrně iglú), Eskymák zvaný Awahtok, vykřesal oheň dvěma kameny. Jeden byl obyčejný, mléčně zbarvený křemen, držený v pravé ruce, druhý byl patrně oxid železa (možná to byl pyrit). Křesal s nimi nad krabičkou s troudem, čímž padlo skrovné množství jisker na troudu. Ten se skládal z jemného chmýří vrbových kočiček (*Salix lanata*) drženého s kusem suchého mechu.“

O. Kotzebue⁹ píše o své cestě také toto:

Aleuti také dělají oheň dvěma kameny, které jsou potřeny sírou. Křesají s nimi nad suchým mechem, který je také poprášen sírou.

Zajímavý postup uvádí F. W. Hodge¹⁰:

„Beothukové získávají oheň z ptačího chmýří (*BlueJay - Cyanocitta cristata*), které zapalují vzájemným křesáním dvěma kusy pyritu (*Iron pyrites*)“

F. G. Speck¹¹, na více než stránce, popisuje získávání ohně u indiánů kmene Yuchi:

„Yuchiové uvádějí, že oheň původně získávali vzájemným křesáním dvou kamenů, buď dvěma pazourky, anebo pazourkem s křemenem nebo pyritem... Pazourek je držen mezi palcem a ukazovákem spolu s malým kouskem troudu. Tento troudu vypadal jako velmi jemně pórovitá houba.“

Hlavní operátor křísne vzájemně dvěma kameny, a když vylétne několik dobrých jisker, čeká chvíli, zda se zachytily v troudu. Jestliže se tak stalo, je troudu opatrně vložen do hromádky zetlelého dřevěného prachu... Dnes je mnohem častěji používán jako křesadlo kus oceli, protože je to mnohem účelnější.“

V oblasti Ohňové země popsal S. K. Lothrop¹² indiány kmene Yahgan a Ono:

„Všechny kameny Ohňové země (*Fuegians*) dělají oheň pyritem a kouskem pazourku. Jako troudu jim slouží sušená houba nebo ptačí peří.“

Praktické pokusy s křesáním kameny

Jak lze roznítit oheň tak jednoduchým náčiním, jako je kamení? Nehodí se každý kámen. Víme, že při vzájemném křesání některými kameny dochází k vývoji jisker, které jsou snad příliš chladné na to, než aby dokázaly roznítit troudu. Vhodné kameny k založení ohně jsou pazourek a markazit nebo pyrit. Markazit (který je asi vhodnější) a pyrit mají shodné chemické složení FeS_2 , a liší se od sebe pouze krystalickou strukturou. Pyrit dostal své jméno podle řeckého slova pyros (oheň) a dále budu mluvit pouze o něm, i když se dají stejným způsobem použít oba minerály. Jemně zrnitý pyrit je výhodný proto, že při křesání dochází občas k vylomení krystalů z hroudy

a tak mnohem méně ubývá. Další nutnou součástí k rozdělení ohně je troudu zhotovený z dřevokazné houby zvané Troudnatec kopytovitý (*Fomes fomentarius*). Z celé houby je ke křesání použitelná pouze plstnatá vrstva (trama), nacházející se pod tvrdou povrchovou krustou. Tuto vrstvu vyřežu opatrně nožem z čerstvé houby (ze suché houby to jde mnohem obtížněji) a pak ji střídavým namáčením a vyklepáváním upravím do tvaru tenké placky, která

má vlastnosti podobné vydělané kůži. Kus placky z troudnatce velikosti asi 5×5 cm oškrábu na povrchu špičkou nože nebo ostrým úštěpem pazourku. Vznikne hezky chlupatý povrch, do kterého se budou snáze zachytávat jiskry. Hroudu pyritu a troudu sevru současně v levé ruce tak, že většina troudu vyčnívá pod pyritem, jak lze vidět na snímku.

Pravou rukou, která svírá vhodný kus pazourku, pak shora dolů křesám šikmými údery tak dlouho,

Křesání kameny.

až se jedna jiskra zachytí v jemných chloupkách troudu a rozšíří do okolí. Nestane se to okamžitě a také to není tak snadné, jako při křesání ocílkou do pražené bavlny. Místo kombinace pyrit a pazourek lze použít dva pyrity.

Trochu odlišně se křesá vkleče nad hromádkou naškrábaného troudu z této houby. Každá ruka drží jen jeden kámen. Tento způsob je méně pohodlný, ale má také některé výhody. Není nutné držet současně pyrit s houbou, zachycená jiskra se snáze přenáší z malého kousku než z velkého, spotřeba troudu je menší.

Tímto způsobem také křesám, když rozdělávám oheň peřím a sírou. Dělali to tak Aleuti a Inuité. Hromádku dráňového peří (ze starého polštáře) popráším práškem ze síry a křesám tak dlouho, dokud se jedna jiskra nezachytí. Pak opatrně přisypu ještě špetku síry a rozfoukám do plamene. Takový oheň se mi nepodaří vždy a nedívám se, že naši předkové rádi přecházeli na snadnější postupy. Také to strašně páchne.

Pokračování v příštím čísle.

Albert Minář – Hrom, stráž LLM

Seznam použitých pramenů

- 1) KELLER F., *The lake dwellings of Switzerland*... v. 1, s. 119, 409, 489, London 1866
- 2) *Original journals of the Lewis and Clark Expedition*, 1804-1806, v. 7, s. 234, New York 1905
- 3) CATLIN G., *Letters and notes on the manners*... v. 1, s. 115, New York 1842
- 4) MAC CAULEY C., *The Seminole Indians of Florida*, s. 518, Washington 1887
- 5) DALL W. H., *The Yukon Territory*, s. 81, London 1898
- 6) HOUGH W., *Fire making apparatus*, s. 581, American Anthropologist 1890
- 7) WEINER J., *Friction vs. percussion* Bulletin of primitive technology 26/ 2003
- 8) KANE E. K., *Arctic explorations, the second Grinnell expedition* v. 1, s. 379, Philadelphia 1856
- 9) KOTZEBUE O., *A voyage of discovery, and Beering's strait*, v. 3, s. 260, London 1821
- 10) HODGE F. W., *Handbook of American Indians north of Mexico*, s. 142, Washington 1907
- 11) SPECK F. G., *Ethnology of the Yuchi Indians*, s. 42, Philadelphia 1909
- 12) LOTHROP S. K., *The Indians of Tierra del Fuego*, s. 64, New York 1928

3R2 Oheň třením dřev
M Mistr ohně

Hry v přírodě pro děti – rozvoj vnímání přírody

Protože právě propuká období, kdy náčelníci již chystají a plánují programy svých letních táboření a výprav, přinášíme náměty na prožitkové hry v přírodě. Všechny jsou vyzkoušené ve kmeni Changlezka Thozi.

Přírodu prožíváme díky všem svým smyslům. Naše smysly můžeme bystřit častým pobíváním venku. Malé děti se spontánně zajímají o přírodu a jsou šťastné, pokud ji mohou samy objevovat. Dětem od 5 let a hlavně těm starším můžeme v přírodě pomáhat rozvíjet smyslové vnímání i pomocí cílených aktivit. Díky nim se může postupně jejich zájem obracet stále víc a víc k přírodě. Užíváním všech smyslů jsou naše prožitky hlubší a nezapomenutelné. Vůně z dětství si zapamatujeme po celý svůj život.

Hladíme stromy

Aktivita na kdykoli venku. Cílem je rozvoj hmatového vnímání, naučit se rozpoznávat odlišnosti povrchu kůry dřevin. Nejlépe pro hru využijeme smíšený les. Rozejdeme se po lese a každý si pohladí více stromů, aspoň jeden strom od každého druhu. Při tom se každý zamyslí nad tím, který strom mu byl nejpříjemnější nebo mu přišel zajímavý. Když se všichni sejdeme, každý ukáže u svého vybraného stromu, čím ho kůra zaujala, a ostatní si strom také pohladí. Proběhne tak malá vernisáž pohladených stromů. Sdělujeme si, jak na nás povrch kůry působí, jaké to je.

Hlazení provádíme důkladně, oběma rukama, dlaněmi odshora

dolů aspoň po délce 0,5 m. Dětem techniku hlazení předvedeme.

Bzučení pod rozkvetlým stromem

Aktivita pro jarní slunečný den. Cílem je rozvoj dovednosti naslouchat, vnímat hlasy přírody a objevit život bzučícího hmyzu. Najdeme si na jaře dobře rozkvetlý ovocný strom, třešeň, jabloň, kdo váhá, stihne ještě v červnu kvetoucí lípu. Zkušenější woodcrafteri mohou naslouchat pod lesními stromy. Pod strom se jednoduše usadíme, nebo ulehne, díváme se do koruny, pak zavřeme oči i pusu a nasloucháme hmyzímu bzučení. Snažíme se vydržet co nejdéle, aspoň 20 minut. Vedoucí jde příkladem, sám po celou dobu od vyzvání k naslouchání

až do ukončení nemluví. Povídáme si, co jsme si při poslouchání představovali? Jak na nás bzučení působilo? Nakonec se podíváme na původce zvuků. Prohlédneme si, kdo to kolem nás poletuje.

Cesta potmě za zvukem flétny

Je to poslední činnost před spaním. Cílem je zklidnit mysl a umožnit dětem vnímat hudbu v souladu s večerní přírodou. Navěčer, když se stmívá, odvedeme děti na místo, odkud se vydáme na cestu lesem. Rozestavíme děti do kruhu v takové vzdálenosti od sebe, aby na sebe neviděly. Velikost prostoru volíme podle věku dětí. Zhruba uprostřed jeden z dospělých vedoucích hraje potichu na flétnu. Osvědčila se nám koncovka. Má příjemné tóny a hraje vždy čistě. Cesta večerním lesem se podniká beze světla. Vždy když děti uslyší zvuk, vydají se za ním. Flétna hraje volně různé dlouhé přerušované části. Všechny děti postupně dojdou k flétně, usadí se a naslouchají malému nočnímu koncertu. Pak posedíme ještě jen tak potichu a zaposloucháme se do tmy. Nakonec společně tiše odcházíme z lesa. Zážitky z hudby i z cesty nočním lesem doznívají v našich duších ještě před usnutím.

Variantou může být cesta za zvukem bubnu. Bubnovat

můžeme i uprostřed větší louky. Hlasitost bubnování řídíme velikostí prostoru a vzdáleností, kterou mají děti urazit do středu. Je dobré si zkusit, zda je na odhadovanou vzdálenost nástroj skutečně slyšet. Nezapomeňme přitom, že zvuky se jinak nesou ve dne a jinak v noci.

Měříme stromy v lese

Je to hra na odpoledne či dopoledne, hodí se na víkendovou výpravu i při putování. Cílem je vzbudit zájem dětí, věnovat pozornost stromům a sblížit se s nimi. Ke hře zvolíme les s mohutnějšími stromy. Používáme jedinou pomůcku - potřebujeme všichni jen svoje dvě ruce. Jak a čím měříme stromy? Určíme si každý svoji osobní míru. Je to jednoduché – mírou je jedno naše pevné objetí stromu. Stromy pak obcházíme a objímáme. Pokud je strom věkovitý, je k jeho objetí zapotřebí více osob. Postupně určujeme, kolik který strom našich objetí měří. Každý měřič stromů obíhá svoje stromy, zkouší je svou mírou poměřovat a přivolává ostatní měřiče, když je

potřebuje. Ty nejmohutnější stromy si společně s úctou prohlížíme. Odhadujeme jejich stáří, zjišťujeme, které události pamatují.

Výběh lesem

Je to aktivita na 1,5 až 2 hodiny dopoledne či odpoledne. Cílem je rozvíjet hmat, čich, stabilitu, procvičit obratnost v terénu a zdolávání přírodních překážek. Skupinu vedeme za poklusu nebo rychlé chůze co nejrozmanitějším terénem. Využijeme v přírodě vše, co v nás vyvolává výzvu. Když uvidíme vhodné stromy s tenkým kmenem, zahrajeme si na medvídky. Každý naskočí na svůj strom a visí, jak nejdéle vydrží. Přeskakujeme strouhu, obíháme řadu stromů jako slalom, vyskočíme v co největším počtu na jeden pařez a udržíme se na něm společně na 1 minutu. Přes bahnitou jámu skočíme s pomocí klacku. Vybíháme do kopce, traverzujeme po zvířecích pěšinkách, přeskakujeme na kamenech a udržujeme rovnováhu na kládě. Lezeme rozporem mezi dvěma kmeny stromů rostoucími do věčka, kam až zvládneme. Brodíme

potok. Vybíháme kopec, vylézáme třeba stěnu malého lomu. Nakonec si sdělíme, jak se nám výběh terénem líbil, kterou část výběhu si na základě některého ze smyslů výrazně pamatujeme, můžeme si říct, jaká překážka byla pro nás nejtěžší a proč, jak moc jsme se odhodlávali a co přispělo k tomu, že jsme ji zdolali.

Rychlou chůzí či během tak strávíme venku při překonávání přírodních překážek i dvě zábavné hodiny. Pohybem v přírodě posílíme svoji fyzickou kondici. Dýcháme svěží vzduch plnými doušky, dotýkáme se kůry stromů, kamení, nohy máme poškrábané od trní, padáme do bahna - zdolávání překážek pocítujeme na vlastní kůži. Trasu si vedoucí musí předem projít a zkusit sám všechny překážky.

Ivana Šírcová
Foto: archiv kmene

Pampelišky, apomikti a proč je v těch kytkách takový zmatek

Pravidelně, když někomu ukáží pampelišku, diví se, že už se nejmenuje smetánka lékařská. Když pak ještě prozradím, že to vlastně není druh, ale spousta druhů, které jsou od sebe k nepoznání, údiv se zvětší. Nakonec přidám, že před pár lety se ještě pampeliška jmenovala úplně jiná kytky a dílo zkázy je dokonáno. „Proč si v tom vy botanici konečně neuděláte jasno a nepřestanete ty kytky neustále přejmenovávat?“ zní oprávněně z jeho úst. No víte, my botanici to také nemáme lehké.

Pampeliška čili machelka.

Začnu trochu zešíroka. Dřív se rostliny jmenovaly tak, jak jim říkali prostí lidé. Viděli žlutou střípatou kytičku a pojmenovali ji pampeliška. Modrý kalíšek nazvali zvonkem a zelené kytičce s kapkou rosy na listě říkali rosička. S příchodem vědeckého zkoumání se ale všechno změnilo. Velkým krokem byl Linného systém (1735) – umožnil jasně pojmenovat a odlišit jednotlivé druhy a rody pomocí dvouslovných názvů. Například ten nafialovělý zvonek, co roste na loukách na Kosím potoce, je zvonek rozkladitý (*Campanula patula*). Linného systém vědeckých jmen dodnes pomáhá vědcům dohodnout se, který druh myslí, ačkoli nemluví stejným jazykem. Některé národy, například i Češi, dvouslovné názvosloví přijali, ale některé národy dosud dávají rostlinám jména často dost poetická a díky tomu matoucí. Například Angličani někdy nazývají ocún „nahá dáma“ podle křehkých růžových květů.

U nás se odborného pojmenování rostlin jako první ujali bratři

Preslové. Ti sepsali obsáhlé dílo Flora Čechica (1819) a v něm popsali a pojmenovali 1498 rostlin. Většina jmen rostlin vymyšlených bratry Preslovými se dodnes používá. Potud bylo všechno jakž takž v pořádku. Jenže jak šel vědecký vývoj dopředu, přišlo se mnohdy na to, že dvě rostliny řazené do jednoho rodu, jsou ve skutečnosti jen hodně podobné a nejsou si spolu vlastně vůbec příbuzné. A tak bylo třeba jednu z nich vykázat z původního rodu a čeledi a přesunout je do jiné čeledi nebo jim rovnou novou čeleď vymyslet.

Čím více poznání postupovalo, tím častěji bylo třeba druhy přesouvat a dělit. Slavný botanik poloviny dvacátého století Josef Dostál byl známý „dělič“, a tak například rod hořec byl v jeho Květeně rozdělen na několik rodů (namátkou hořeček, hořepník, hořepníček, trličník). Naštěstí se názvy příliš neujaly a ani v západní Evropě se tohle pojetí rodů moc nepoužívalo. Přišli botanici, kteří měli rozum a většinu jich zase přejmenovali zpátky. Z té záplavy nám tedy nakonec zůstala jen jména hořec a hořeček.

Někdy je prostě lepší vrátit se ke jménu, které se používá, ačkoli to třeba není dokonale vědecky přesné. Mimochodem, v pojmenování rostlin platí pravidlo, že první jméno platí. Je to kvůli tomu, že když je pak sporné, kdo vlastně rostlinu jakým jménem popsal, vezme se to dřívější. Ale to také někdy způsobí, že nám zůstanou jména, která jsou trochu zvláštní. Třeba jméno jilmu drsného v latině – *Ulmus glabra* – lze přeložit jako jilm hladký. Kdo ví, proč kdysi William Hudson to jméno vybral? Třeba to byl žert nebo mu list toho jilmu opravdu

přišel hladký, ale každopádně už se s tím nedá hnout.

Kolik tedy máme dnes u nás druhů? Dostál měl v roce 1950 ve své Květeně ČSR už 3120 druhů a v novém Klíči z roku 2002 je jich dokonce 3721. Poslední seznam pak uvádí, že v České republice je 3557 druhů, 194 dalších poddruhů a 609 kříženců. Ne všechny druhy jsou ale naše původní. Poslední dobou se k nám stále častěji dostávají druhy invazní. Jistě znáte ty tři nejčastější – bolševník velkolepý, křídlatku japonskou a netýkavku žláznatou. Ale to není konec, třeba před pár lety se u nás začal po pasekách šířit starčekovec jestřábníkolistý. Jen se zkuste občas porozhlédnout, jestli ho nevidíte – je to vysoká rostlina s nenápadnými úbory. Když tedy odečteme všechny starší i novější přivandrovalce, je u nás přibližně 2350–2550 původních druhů rostlin.

A jak je to tedy s těmi pampeliškami a spoustou malých druhů? Mezi běžnými, rozumnými rostlinami, které se rozmnožují pohlavně, se v evoluci našlo několik rodů, které si postavily hlavu. Přestaly

Pampeliška čili smetánka.

se spoléhat na to, že se vždycky kolem najde nějaká jiná rostlina stejného druhu a začaly vyrábět semínka jaksi „bez tatínka“. To mělo ale jeden zádrhel. Ty rostliny se přestaly mezi sebou křížit, takže každá změna, která nastane v jejich genech, se dál přenáší pouze na jejich děti a tak do nekonečna. Tomu se říká apomixie a těm rostlinám apomikti. U nás mezi ně patří třeba pampelišky, ostružiníky, jestřábníky nebo některé jeřáby. Díky tomu je u nás asi 100 druhů pampelišek a 100 druhů ostružiníků. Všechny se sice liší, ale jen malými rozdíly, takže je často nepozná ani studovaný botanik. Proto se určují pouze do velkých skupin zvaných sekce.

A tak se stalo, že stará dobrá smetánka lékařská se dnes takhle ani neurčuje. Potom, co ji v Klíči přejmenovali zpátky na pampelišku, už se jí říká jen pampeliška ze sekce Ruderalia. Tedy pampeliška ze skupiny, která má ráda místa kolem lidských sídel. Dají se u nás najít i jiné pampelišky, třeba ze sekce Erythrosperma (s červenými nažkami) nebo Palustria (bahenní), ale ty jsou o poznání vzácnější.

Jen pro pořádek vám ještě řeknu, že dříve se pampeliška jmenovala rostlina, které dnes říkáme máchelka. U nás jsou dvě – máchelka srstnatá a máchelka podzimní. A víte co? Práv v novém seznamu se té druhé říká podzimka. Někteří botanici prostě nemají asi co dělat.

Tomáš Koubek – Okeya
(Drum bun)
Foto: autor

Hopijské kačiny

Jedna z menších, ale v posledních letech velmi tvořivých forem trojrozměrného umění, jsou takzvané kačiny vytvářené některými pueblanskými indiány severoamerické kulturní oblasti Jihozápad. Obřady s nimi spojené se konají u Východních Pueblanů po obou stranách řeky Rio Grande ve středním Novém Mexiku a u Západních Pueblanů, kteří žijí na mesách (stolových horách) a v kaňonech západního Nového Mexika a severní Arizony.

Protože nepovažuji generalizování v popisech kultur příbuzných indiánských kmenů za vhodné, omezím se v tomto krátkém článku na hopijský (*Hopi*) kulturní komplex kačín nejen proto, že hopijskou kulturu dobře znám, ale i proto, že jsou hopijské kačiny nejlépe známy.

(Pravopisná poznámka: *Nový akademický slovník cizích slov: A–Ž* (2005) uvádí heslo *kačina* s krátkým *i*. Já dávám přednost tvaru *kačina* s dlouhým *i*. V češtině je to výpůjčka z anglického *kachina* s dlouhým *i*, a anglické slovo je vypůjčeno z hopijského slova *qacina*. Navíc jsou česká slova s krátkým *i* [*kačice, kačiči a kačinec*] příbuzná se slovem *kachna*.)

Kačiny jsou figurky vyřezávané z vyschlého dřeva kořenů severoamerického druhu topolu (*cottonwood*, rod *Populus*). Topolové dřevo je nejen tradiční materiál, ale je lehké a snadno se vyřezává. Figurky představují obřadní tanečníky, kteří zosobňují kačiny, nadpřirozené bytosti hopijského náboženství. Většina kačín je vlídná, ale některé je nutno si předcházet, aby neškodily. Kačín je kolem tří set (proto je tolik i kačín), jsou mužského i ženského pohlaví, a každá z nich má charakteristický vzhled, výstroj a jméno, například Kupovitý oblak, Jedlík kamenů, Široká tvář, Dlouhovlasá, Vlč, Válečník, Tykev, Levák, Čipmank apod. Původně

byly figurky kačín dávány hopijským dětem, aby se naučily určit totožnost různých hopijských kačín a tanečníků, kteří je během ceremonií představují. Tyto figurky byly většinou vytvořeny anonymními řezbáři. Nejstarší dochované kačiny z poloviny 19. století jsou jednoduché: mají zaoblené hrany, jsou velmi stylizované a bez pohybu (statické).

Během posledních několika desetiletí je vyřezávání kačín pro Hopijce (hlavně muže, ale dnes často i ženy) důležitým zdrojem výdělku. Řečeno obecně, pokud jsou předměty etnického umění vyráběny na prodej turistům a návštěvníkům muzeí, kvalita těchto výrobků někdy klesá anebo je

tendence vyrábět předměty tak, aby vyhovovaly představám zákazníků o takzvaném primitivním umění. V případě hopijských kačín je tomu naopak. Viděl jsem v muzejních prodejnách kačiny za čtyři a půl tisíce dolarů. Jsou až 60 cm vysoké a propracované do nejmenších detailů (např. vrásky na čele) a většina je vyřezána v dynamických pohybových pozicích. Tyto moderní kačiny sice s jednoduchými tradičními kačinami mají velmi málo společného, ale jsou výsledkem neobyčejné zručnosti těch, kdo je s tak velkou péčí a obrazovností tvoří. Navíc se někteří hopijští řezbáři začali specializovat na vyřezávání jen určitých druhů kačín, a aby jejich práce byla co možná nejpřesnější a nejatraktivnější, používají elektrické řezbářské nástroje a velmi živé barvy. Takové kačiny jsou ozdobeny ptačími pery, kousky kůže nebo barevné látky, vlněnou přízí, malými kousky stříbra apod. Některé "kačiny" nejmodernějšího stylu jsou vytvořeny ze zajímavých přirozených tvarů větví, a mají s tradičními kačinami společný už jen název. Některé dnešní

zvláště okázalé kačiny jsou podepsány řezbáři, kteří je vyrobili a jejich jména jsou sběratelům známá a prestižní.

V jedné z knih o kačinách (Harold S. Colton: *Hopi Kachina*

Dolls [1959]) autor uvádí a stručně popisuje 266 kačín a dává klíč ke jejich identifikaci. Podle Coltona lze kačiny určovat na základě tvaru a výzdoby (včetně barev) jejich hlav. Uvedu několik příkladů: Ptačí křídla na obou stranách hlavy; Hlava včelí kačiny; Hlava strýce černé lidožravé obludy; Hlava rozzlobené kačiny; Hlava kačiny se zkříženými nohama; Hlava nopálové (opunciové) kačiny; Hlava tiché kačiny; Kačina Matka (matka všech kačín) – příklad jednoduché původní kačiny; kačina jménem Velký kalous ušatý; kačina jménem Děvče motýl.

Zdeněk Salzmann

Woodcraft ve světě

Protože se blíží letní mezinárodní setkání 2014 na Kosím potoce, oslovili jsme se stejnou sérií otázek několik zajímavých lidí, kteří se ve světě věnují woodcraftu. Chceme vám už teď představit zajímavé lidi z různých koutů zeměkoule, které v příštím srpnu budete mít možnost potkat tváří v tvář.

Woodcraft Association of Canada

Edmonton

Z kterého kouta světa jste, jak je asi velká Vaše woodcrafterská skupina (jde o spolek nadšenců, nebo nějakou registrovanou organizaci)?

Naše organizace existuje v kolébe Woodcraftu, v Kanadě. Činnost Ligy Lesní Moudrosti v Kanadě zde skončila už dávno. Nynější Woodcraft Association of Canada v Edmontonu oficiálně obnovuje tradice Ligy Lesní Moudrosti teprve od roku 2012, kdy byla úředně registrována. Zatím jde o skupinu organizátorů, která má 8 členů.

Jak se Vaše skupina/organizace dostala k woodcraftu?

Zdeněk Fišera – Klen, dlouholetý člen Ligy lesní moudrosti v Československu, se snažil pokračovat ve své činnosti po příchodu do Kanady v roce 1952 a organizoval dětské tábory v duchu Woodcraftu. Nyní, po odchodu do důchodu, se rozhodl podpořit tuto činnost a s hrstkou přátel založit výše zmíněnou organizaci, ve které je doživotním čestným náčelníkem.

Co pro Vás woodcraft znamená, co vám dává, jak probíhá Vaše woodcrafterská činnost?

Patříme k obdivovatelům E. T. Setona a máme rádi přírodu. Setonovy myšlenky jsou stále živé, o čemž svědčí množství organizací, které dodnes existují po celém světě a které přijaly jeho myšlenky (jako Skaut, nebo zde Young Forest Rangers). Liga Lesní Moudrosti je pak zřejmě nejvolnější z nich. Jak již zmíněno, jsme v začátcích, snažíme se získat zkušenosti a mladé zájemce. Diskuze s českými kolegy při naší krátké návštěvě v ČR a materiály, které jsme od nich dostali, nám jistě usnadní naši práci.

Máte zprávy o nějakých podobně zaměřených skupinách/organizacích ve Vaší zemi?

Spolupracujete s nimi?

Woodcraft zde, kromě naší organizace, neexistuje. Nejbližší organizace Ligy lesní moudrosti, o které víme, je v Los Angeles (Woodcraft Rangers), a tu se chystáme oslovit. Činnost skautů v Kanadě se zdá

velice závislá na jedincích, kteří činnost vedou (od vyšívání až po život v přírodě). Zatím jsme se s nimi nespojili. Chystáme se na spolupráci s *Young Forest Rangers*, která má mnoho mladých členů a poboček v různých místech Alberta. Samozřejmě jsme otevření spolupráci se všemi organizacemi s podobnými zájmy.

Chystáte se přijet na mezinárodní táboření? Pokud ano, na co se nejvíc těšíte?

Mezinárodní táboření a tím i setkání se členy sesterských organizací nás velmi láká. Zatím však nemáme o tomto setkání žádné informace, a vzhledem k ceně takové cesty od nás z Kanady, nečekáme výrazně velký zájem.

S modrou oblohou!

*Edward Brabec – Wolverine,
náčelník Woodcraft Association of
Canada*

Woodcrafter Klen

Zdeněk Fišera prišiel do Kanady v roku 1953. Necelý rok pracoval na farme neďaleko Calgary. Láska k prírode, ktorú si priniesol z domoviny, ho zlákala do Skalistých hôr a do Britskej Kolumbie, kde začal pracovať s motorovou pílou ako drevorubač. Cez prácu zememerača v Národnom parku Kootenay dostal v roku 1965 prácu v Canadian Forestry Service vo výskume lesnej hydrológie. Neskôr bol menovaný za Technical Coordinator of Marmot Creek Research Basin – a tejto práci ostal verný až do penzijného veku.

Dňa 28. okt. 1968 uplynulo 50 rokov od založenia Československej republiky. V Calgary bolo vtedy do 300 utečencov, ktorí prišli do Kanady po sovietskej okupácii. Calgarská pobočka ČSSK pre nich usporiadala večierok s pohostením. V deň výročia, spoločne s dvoma utečencami, zorganizoval protestné zhromaždenie proti sovietskej okupácii. Pozvaní boli traja hostia. Člen Federálneho parlamentu z Ottawy sa nemohol dostaviť, tak poslal pekný list. Alderman Farran zastupoval mestskú radu a prof. Frederick G. Haymann, známy husitológ z calgarskej univerzity, predniesol prejav. V novinách bola správa, podľa ktorej sa protestného zhromaždenia zúčastnilo vyše 300 ľudí. Začiatkom roku 1969 bol na výročnej schôdzi calgarskej pobočky ČSSK navrhnutý a zvolený do výboru, kde dlhé roky pôsobil ako jednatel. Začiatkom roku 1987 prišiel do Edmontonu, stal sa členom výboru a z jeho iniciatívy bol založený Edmontonský zpravodaj.

Popri práci sa vracia k svojej ceľoživotnej láske – woodcraftu, ktorý založil v roku 1902 Thompson Seton – autor mnohých kníh pre mládež (*Dvaja divosi*) – a preklad tohto slova znie ako *Lesná múdrosť*. Myšlienka woodcraftu je krásna

– žiť v lese, v divočine, v súzvuku s prírodou sa dá iba vtedy, keď to vieš...

Od prvého woodcrafterského tábora na Sázave v roku 1946 ich absolvoval v Čechách a na Slovensku nespočetne veľa. V Kanade

usporiadal prvé tri mládežnícke tábory s náčelníkom kmeňa Sarsee Davidom Crowchildom v Kananaskis River Valley v rokoch 1972–1973. Deti žili v indiánskych stanoch (tee-pee) s Indiánskymi deťmi a spoločne sa učili umeniu

woodcraftu. Poznávanie stromov, orientácia v lese, hry, streľba z luku, lisovanie rastlín, beeding /vyšívanie s drobnými koráčkami z českého Jablonca/, spev a výpravy do hôr.

V rokoch 1987–2001 zorganizoval pätnásť táborov pre mládež pri Pocaterra Creek v Peter Lougheed Parku a posledné dva v rokoch 2002–2003 pri Stoddart Creek v Britskej Kolumbii.

„Čo považujem za svoje najväčšie životné úspechy? – Nič monumentálneho som nezažil. Zaznamenal som niekoľko menších úspechov, často po veľkom úsilí.

V roku 1964 som navrhol Kenu Kiernamovi, ministrom pre rekreáciu a ochranu prírody v Britskej Kolumbii, že najkrajšie hory v Kanade – Bugaboo v BC – by mali byť vyhlásené za Provinčný park. Po zdĺhavom jednaní a piatich rokoch sa tak stalo v roku 1969.

V roku 1971 som na multikulturálnej schôdzi navrhol založiť Calgary Multicultural Centre. Podarilo sa mi nájsť dobrých spolupracovníkov a asi po dvadsiatich rokoch plných schôdzí a jednaní zastrešuje Calgary Multicultural Centre asi stovku organizácií.

Po rozdelení Československa niektorí prominentní členovia ČSSK boli presvedčení, že náš názov musí zostať *„Československé združenie v Kanade“*. Trvalo to päť rokov, kým sa mi na kongrese v Kingstone v roku 1995 podarilo presvedčiť väčšinu kandidátov, že by to malo byť *„České a Slovenské združenie v Kanade“*.

Keď sme sa v roku 1999 dozvedeli, že prezident Václav Havel udelí štátne vyznamenanie niekoľkým bývalým štátnikom, ktorí sa zaslúžili o pád komunizmu, a Ronald Reagan medzi nimi nebol, výbor edmontonskej odbočky odsúhlasil poslať prezidentskej kancelárii petíciu v mene našich členov, poukazujúcu na toto „pozabudnutie“. Takže aj našim pričinám bol Rád Bílého Lva Ronaldovi Reaganovi udelený.“

Zdeněk Fišera bol predsedom ČSSK v Edmontone 20 rokov.

Marian Olle

(článok byl napsán pro Edmontonský zpravodaj, autor zemřel v roce 2011)

Klen – Zdeněk Fišera 1. 1. 1929 – 16. 2. 2014

Zdeněk Fišera zemřel v neděli 16. února 2014 ve Všeobecné nemocnici v Edmontonu ve věku 85 let. Připojil se tak ke své milované ženě Yvonne a zanechal zde dva syny, Johna a Petera.

Bude navždy postrádan svými přáteli ze Sdružení Čechů a Slováků v Kanadě, v jehož edmontonské pobočce několik let působil jako prezident. Přestože našel věčnou útěchu, bude chybět přátelům na obou březích Atlantického oceánu.

Klen se narodil v Jičíně v severních Čechách. Brzy se začal podílet na ochraně a zachování lesů. Tomuto zaměstnání se věnoval po celý život, a to i poté, co v roce 1952 emigroval do Kanady. Byl uznávaným odborníkem v oblastech lesnictví a výzkumu a ochrany vodních zdrojů.

Zasvětil svůj život přírodě, byl dlouholetým členem woodcrafterského hnutí. V Československu založil woodcrafterský kmen Rané svietanie. V kanadské Albertě a Britské Kolumbii organizoval letní tábory vedené v duchu Lesní moudrosti. Učil mladé lidi obdivovat a vnímat přírodu.

Zasloužil se o vznik woodcrafterského sdružení v Kanadě (the Woodcraft Association of Canada). Stal se jeho čestným doživotním prezidentem. Po celý život nepřestal propagovat myšlenky Ernesta Thompsona Setona, zakladatele organizace Woodcraft Indians a průkopníka skautingu, a šířit je zejména mezi mladými lidmi.

Podle Zdeněkova přání si nekoná žádný smuteční obřad a jeho popel bude uložen po boku jeho ženy Yvonne.

*Přátelé z Woodcraft Association of Canada
(přeložila Wičanhpi)*

Byli jsme rádi, že jsme tě poznali!

Vzpomínka na setkání s woodcrafterem Zdeňkem Fišerou – Klenem

Byl to můj dobrý přítel od dávných dob. Věděl jsem o něm od roku 1947, ale poprvé jsme se setkali o Vánočních svátcích 1948 na čotokvě zimního táboření na Klínových boudách v Krkonoších. Byl to dobrý hoch, plný elánu, vždy v dobré náladě, nadšený woodcrafter.

Poslední setkání bylo (před jeho emigrací do Kanady v roce 1951) na našem táboře v Tatrách na Slovensku. Náš tábor (kmen Ohně z Brna) jsme měli na levém břehu řeky Belé pod horou Kriváň, asi 3 km od hájovny Podbansko po proudu. Klen tábořil se svými hochy o 2 km níže. Tenkrát to byla na naše poměry překrásná divočina. Nejbližší vesnice Pribylina byla 8 km daleko, železniční stanice Liptovský Hrádok 20 km. Všechno jsme dopravovali vlakem a pěšky, auta nebyla. Nedaleko odtud bylo

známé tábořiště Walden. Na Waldenu tábořili první woodcrafteri z Čech, Moravy a Slovenska mezi léty 1920 – 1939, kdy začala 2. světová válka. Když jsme obnovili po něžné revoluci woodcraft (Ligu Lesní Moudrosti) na prvním sněmu v roce 1990 na tábořišti mezi vesnicemi Bobruvka a Sklené nad Oslavou, pojmenovali jsme místo *Malý Walden* z úcty k dávnému Waldenu na Slovensku. Bohužel dnes oba tábory zarůstají lesem, protože jsou v národních parcích, nesmí se tam pást ovce, ani tábořit.

Na Hřmící řece vyrvala přívalová voda nové koryto na úpatí svahu, aby potvrdila nové jméno, které jsme jí dali již v roce 1948 při našem prvním táboření na tom krásném místě. V roce 1951 jsme neměli tušení, že za několik let bude řeka Belá rvát novou cestu s duněním a hřměním valících balvanů v divokém proudu. Tábořiště je dnes na ostrově.

Klene Zdeňku Fišero, loučím se s Tebou, ale věřím, že se opět setkáme v Nebeském království,
Bedřich Homola – Bobr

Poprvé jsme se viděli v roce 1996 na mezinárodním táboření na *Malém Waldenu*. Přijel, tehdy jako jediný zástupce kanadských woodcrafterů. Velmi se zajímal o rozdělování ohně třením dřev. Na rozloučenou jsme mu věnovali sadu na rozdělování v koženém, korálky zdobeném vaku. Tehdy jsme si řekli, možná trochu nadneseně, že se za rok uvidíme a rozděláme oheň pod mrakodrapy. To se také stalo za rok a měsíc jsme se potkali v centru Calgary. Bylo nás šest a strávili jsme s Klenem nezapomenutelné čtyři dny.

Vyprávěl příběh svého útěku, z tehdy již uzavřené republiky. Troufl si na *přeplavání Staňkovského rybníku*. Dále na jih, k Dunaji, již v Rakousku, putoval hlavně v noci. Orientoval se podle hvězd. *Rakousko bylo tehdy rozdělené na okupační zóny*. Až k Dunaji sahala sovětská. Kdyby byl chycen a identifikován, znamenalo by to velké problémy, patrně deportaci do Čech. Vězení, pracovní tábory,

perzekuci. Utíkal z vlasti, nechtěl nastoupit na vojnu, nemohl se smířit s životem, který se zpronevěřil jeho ideálům. Nechtěl jakkoli podporovat systém, který porušoval základní lidská práva. Pro jistotu s sebou neměl žádné doklady. Předstíral, že je rumunský dělník, kterého válka zavlékla do cizích zemí a vrací se klopotně domů. Tato teze měla jednu podstatnou trhlínu. V kufříku, který s sebou

nesl a se kterým i přeplaval rybník, měl schovanou duchovní vzpruhu. Literaturu od Henryho Davida Thoreaua, Ernesta Thompsona Setona a podobných, woodcrafterům blízkých autorů. K Dunaji se mu nakonec povedlo doputovat. Dostat se přes širokou řeku byl ale problém. Mosty byly obsazeny kontrolními stanovišti, kde se bylo potřeba legitimovat. Nakonec byl zajat a odveden do vazby

v ruské okupační zóně. Rumunský příběh nezabíral. Kuffík byl problém. Klen se domníval, že hra je u konce. Vyšetřovatel mu přikázal, aby se oblékl a vzal si do ruky kufr s věcmi. Odvedl ho ven a jeli společně k mostu přes řeku. Pak vytáhl nějaké doklady, podal je Klenovi a řekl, že mu přeje hodně štěstí. Klen stále nemohl uvěřit a očekával nějakou zradu. Zeptal se vyšetřovatele, proč to dělá. On mu odpověděl, že před časem utíkal, stejně jako on, z Řecka. Je přesvědčený komunist a doma mu začalo být dusno. Dle jeho přesvědčení má každý právo jít za svým štěstím. Klen nemohl věřit svým uším. Stále čekal, kdy se mu pod žebra zaryje kulka vystřelená ze služebního revolveru, coby prchajícímu zajatci. V ruce držel nějaké doklady, přišel na hraniční kontrolu, ukázal je a strážník mu pokynul, že může jít na most. Tam jezdila tramvaj přes řeku. Nasedl a odjel na druhou stranu. Vystoupil v Linci v americké okupační zóně. Zde se šel přihlásit s žádostí o vystěhování. Pracoval v ženském klášteře jako údržbář skoro dva roky. Prodělal otravu dusíkatým hnojivem, které používal při údržbě klášterní zahrady a málem umřel. Z úřadu však nepřicházela stále žádná odpověď. Zkroušený Klen snil o Austrálii či jiných dalekých zemích. Těšil se na otevřenou krajinu, divokou přírodu. Nakonec se na úřad po úplném uzdravení vypravil osobně. Paní mu řekla, že mu již poslali několik nabídek na adresu kláštera, ale že na žádnou nereagoval. Nyní přijímala přistěhovalce Kanada. Klen nabídku přijal. V klášteře zjistil, že sestra představená zadržovala korespondenci, protože si ho, coby levnou pracovní sílu, chtěla

udržet co nejdéle. Zanedlouho přijel do své nové země. Celý svůj život strávil dle svých představ. V divoké přírodě. Pracoval pro správu národních parků. Budoval stezky. Bylo to i blízko jeho vzdělání, byl vystudovaný lesník. Oženil se s Ywonee, pocházející z Anglie. Měli spolu dva syny. Vysvětloval nám, že se stále cítí Čechem. Jeho okolí ho, jak už to prý u první generace přistěhovalců bývá, nikdy nepřijalo na úroveň rodilého Kanadana. Nikdy díky své práci a způsobu života nenashromáždil velké materiální bohatství. Byl rád, že jeho synové jsou vystudovaní a že slušně vydělávají. Pracují v technických oborech a nemá o ně starost.

Klen během svého života stále toužil po pokračování v aktivní woodcrafterské činnosti. Zakoupil zemědělské pozemky v nádherné krajině v Britské Kolumbii. Chtěl zde pořádat tábory a nakonec i vybudovat českou vesnici. Aktivita v edmontonské pobočce svazu Čechů a Slováků v Kanadě byl další jeho velký dobrovolnický počín. Právě děti krajanů tvořily jádro osazenstva jím organizovaných woodcrafterských táborů.

Na podzim jsme se sešli v Praze s Edou Brabcem, náčelníkem Woodcraft Association of Canada. Přivezl nám video s pozdravem od Klena. Netušili jsme, že to bude náš poslední kontakt. Klen, zemřel po měsíčním pobytu v nemocnici 16. 2. 2014.

Klen, jak jsem ho poznal, byl velký vizionář a iniciátor dění. Vůbec nevdalo, že některé jeho sny a představy byly nereálné. Dávaly mu směr a smysl. Pro svou víru dokázal strhnout lidi kolem sebe. Na konci života založil Woodcraft Association of Canada a odkázal jí dům, ve kterém bydlel v Edmontonu a pozemky v Britské Kolumbii. Dle náčelníka Edy nám mohou posloužit jako přístav, když se do západní Kanady vypravíme. Myslím, že by to mohla být pro partu nadšených českých woodcrafterů výzva. Co byste řekli tábora ve Skalístých horách? Klenovi by se to jistě líbilo. Jak tak o tom přemýšlím, myslím, že to jednou dopadne!

Díky, Klene, za to, co jsi ve jménu myšlenky woodcraftu činil, i za setkání s tebou!

Vážíme si toho!

Aleš Sedláček – Tokaheya (Walden)

Zelený deník

(Zápisky z let 1984–1994)

51) Ohniště – místo, na němž hořel oheň. Nacházím takových spálených míst velmi mnoho zvláště na březích jezer, po rybářích, kteří tam rozdělávají ohně, aby se zahřáli, nebo aby světlem plamenů přilákali za šera ryby blíž k břehu. Takové ohniště či lépe řečeno spáleniště zůstává mrtvým místem dlouhou dobu, zvláště hořel-li oheň dlouho a byl-li příliš velký. Také v lesích, na místech, kde lesní dělníci pálili klestí na velkých hromadách (jednou to bude zakázáno), dlouho nic neroste.

Volme tedy místo pro svůj oheň na toulkách tam, kde to ani maličko neuškodí: na kamenitém či písčitém břehu řek, na skalnatém podkladě nebo na sklizeném okraji pole. A musí-li už oheň být „na zelené louce“, pak nejdříve vyřízneme patřičný kus drnu, který po uhašení ohně vrátíme na místo, tak, aby byl původní terén co možná nepoškozen. Ale pozor: ten drn nevracíme hned na ještě rozpálenou plochu- ale až po vychladnutí spáleného místa (lze urychlit zalitím vodou).

52) Na nějaké besedě ekologických skupin, kde většina přítomných byli mladí lidé kolem dvaceti let, jsem slyšel prapodivnou tezi o tom, že snad ekologický životní styl, nutně vedoucí k uskrovnování a omezování spotřeby, je v rozporu nebo dokonce snad „neslučitelný s kulturou“. To je hloupé nepochopení celé věci, celé ekofilosofie!

Mohu (a musím) zůstat kulturním člověkem, může (a musí!) nám zůstat velmi široká oblast všech projevů kultury (kromě nesmyslných, zbytečných nebo dokonce škodlivých výstřelků), mohu žít bohatě kulturním životem a přitom nijak neubližovat přírodě, nepoškozovat životní prostředí! Nebo snad právě ta elektřina, která osvětluje jeviště, kino nebo která pohání tiskárenské stroje, tisknoucí knihu básní, bude tou kritickou položkou, „urvanou“ přírodě a k její škodě? A proč vůbec chtějí tito lidé začínat ekoetickou životní cestu právě návratem k barbarství

a okázalému primitivismu (mluvilo se tam i o rituálech a zcela nepřirozeně primitivním životě, jakoby chtěli odvrhnout i vše dobré, co přinesla civilizace...) – což toto je ta správná cesta? Je třeba začít zcela jinak: bojovat proti v e l i k é m u poškozování a drancování přírody, kterého je všude tolik: proti nesmyslným škodlivým sportům (viz jeden z předchozích odstavců), proti nadměrné chemizaci atd. – a neblouznit o tom, že ušetřím trochu papíru na knize, trochu elektřiny v koncertní síni či v obrazárně... Také romantické výzvy k domácí výrobě „recyklovaného“ papíru nejsou ničím víc než hrou (nemám nic proti tomu, když si to někdo vyzkouší): dnes tak drahá vodovodní voda a další položky, vynaložené na získání několika decimetrů šedého, nekvalitního a jen těžko upotřebitelného domácího papíru nevedou k úspoře ani ochraně přírody. Malovýroba papíru atd. – nemluvě o mimořádné ztrátě času, kterého by se dalo k ochraně nebo očištění přírody využít daleko účelněji – to není správná ani účinná ekologická aktivita...

A takových nepochopení nebo pseudoakcí je hodně. Vzpomínám na jednu „svazáckou“ akci zde v Olomouci, kolem r. 1985: dali zhotovit za pár tisíc korun tabuli s nápisem „Chraň zeleň – nechod přes trávník“, kterou zasadili napříč asi osmimetrové pěšinky, jíž si lidé logicky krátili cestu přes růžek plochy u parkoviště... Titiž svazáci pak vydupali několik hektarů „zeleně“ na shromážděním, „májového“ průvodu, nebo pomáhali stavět betonová protiekoická monstra, stavby socialismu. I dnes se objevují „huráakce“, které mají zastřít děsivou skutečnost bezohledné (vládou schvalované i prosazované) devastace celé naší přírody.

53) Smutné je bezpečně zjištění, že v naší zemi se nelze uživit jen tím, „co dá les“. Tato romantická představa, že si vyrazíme „polehku“ na dlouhý vandr a že vše potřebné k obživě najdeme cestou (jak někdy

příliš optimisticky tvrdí různé „trampské kuchařky“ apod.), je pochybená. V naší zemi vše někomu patří, na vše je zákon. Nemůžeš v nouzi zabít ani veverka, bez rybářského lístku nesmíš z vody vytáhnout ani mřenku. A z chutných středů pupav, které Seton doporučuje pro jejich „oříškovou“ chuť, nevyžiješ, stejně jako z vodnatých cibulí, hlízek či některých kořínků. A z jiných lesních plodů (např. ze žaludů) dostaneš bolení nebo křeče žaludku, pokud je zdlovavým procesem neupravíš k požívání...

Z mnoha plodů, které jsou spíš jen pochoutkou nebo kořením, doplňujícím základní stravu, nezískáš často ani ty kalorie, které vynaložíš na jejich sbírání. To platí i o houbách všeho druhu. Jsou pochoutkou nebo kořením – teprve, když přidáš pár vajec a trochu omastku, lze mluvit o výživném jídle... Myslím však, že k lesní moudrosti patří i toto zjištění.

54) Někdy narazíš pár kilometrů od města na překvapivé jevy v přírodě. Lužní les, zdánlivě fádni se svými listnatými stromy a sítí cest, může ti připravit překvapení zvláště na jaře. Fantastické pole rudě fialové dymnivky, která rozkvetla tisíci složitými květy dřív, než se háj zastíní klenbou hustého listoví, vypadá z dálky jako neskutečná hladina fialového jezera. Tento zázrak se odehrává na přelomu března a dubna, v době, kdy v lužních lesích najdeš i svěže zelené plantáže divokého česneku medvědího.

55) Jindy tě nezvyklý ptačí křik, podobný vytrvalému jednotvárnému hvízdání, přiměje zvednout hlavu a pátrat v korunách stromů. Uvidíš neznámého zpěváka velikosti téměř holuba, tmavého, vrtícího se na větvi, jak se rozhlíží zvědavě či vyzývavě kolem. Ale marně pak doma hledáš v atlasech ptáků. Byl to snad jen náhodný cizí host, osamělý zabloudilec či opozdilec na přeletu.

56) Mnohé pořady kladou otázku „Přežijí rok 2000?“ jen zvědavě, zatím co by ji měly křičet, řvát, volat *zoufale*, hněvivě..!

57) Mnoho lidí se naučilo – ke svému štěstí – vnímat krajinu esteticky. A mnozí ji vidíme očima malířů. Mám na mysli hlavně krajináře 19. století a začátku našeho, kteří nás naučili vnímat krajinu jako krásný úsek přírody. A skutečně, mnohokrát jsem se přistihl, že jsem vnímal některý úsek krajiny jako „podobný Slavičkově obrazu Chudý kraj“ nebo jako krajinu

Kavánovu, Blažičkovu nebo Kubínovu. Teď mne však napadlo, že tento dar, vnímat krajinu (a přírodu vůbec) esteticky, může být dnes i trestem: kolikrát se zlobím, kolikrát i trpím v poškozené, znečištěné, zhanobené krajině!

58) Když mne občasná nemoc či únava (daň přibývajícímu věku) donutí vzdát se obvyklých vycházek a toulek, pociťuji to jako křivdu, jako nenahraditelnou ztrátu. Zvláště, je-li krásný den, přímo zvoucí k „obřadu toulek přírodou“. Jindy je to neodkladná práce, které mne vězní mezi čtyřmi stěnami. Ale kolikrát jsem už utekl i od práce a dal přednost zdánlivému „nicnedělání“ v lese či u řeky? Nebyly snad právě ty chvíle venku (jaké to zvláštní slovo – venku, na vánku) těmi nejlepšími a nejdůležitějšími pro mou duši? Jaký by byl člověk, který by vyrostl jen v místnostech a nedostal se do přírody?

59) Většina povídek o zvířatech je silně antropomorfní – autoři líčí život zvířat z lidských aspektů, nechávají zvířata myslet a jednat hodně podle lidských způsobů a norem. Je to u Curwooda i u Londa, méně u Tomečka. Je to ovšem přijatelné, neboť je to většinou způsob, jak přiblížit svět zvířat mladému čtenáři. Vžít se plně do projevů či „myšlení“ zvířat (já věřím v jednoduché formy myšlení i u zvířat) je nesnadné, ne-li zcela nemožné. Do říše pohádek ovšem patří zcela lidské chování různých „lišek Bystroušek“ a podobně.

60) Ptáci – až na malé výjimky – nenocují v hnízdech, jak se to dětem namlouvá v pohádkách! Hnízdění je výhradně určeno k vyvedení mláďat. Ptáci nocují na různých navyklých místech, která zjistíme podle množství bílého i jiného trusu, jimiž poznamenávají nižší větve, římsy atd. Ale je překvapivé, kolik dospělých lidí je celý život přesvědčeno, že „ptáčkové se na noc stulí do svých teplých hnízdeček“... Znalost přírody u většiny našich lidí je velmi velmi nízká. Dokonce i u venkovanů. Dávna „lesní moudrost“ našich předků je už ztracena. Bylo by velmi záslužné, shromáždit její dochované střípky od pastevců, lovců, rolníků atd. – tak, jako se (naštěstí!) shromáždily dávno lidové písně, zvyky, pověry, pranostiky, přísloví atd. Ostatně, mnohé z těchto starých slovesných památek souvisí i s dávnou lidovou přírodní moudrostí.

Ladislav Rusek – Šaman

Miloš Maixner, neprávem opomíjená osobnost počátků českého woodcraftu

Ve *Woodcraftu* č. 3/2013 jsem psal o prvním českém týpí a o založení prvního českého kmene lesní moudrosti [1] a při té příležitosti jsem nemohl nezmínit oba duchovní otce těchto sto let starých událostí: Miloše Seiferta a Miloše Maixnera. Zatímco role M. Seiferta jako zakladatele českého woodcraftu je dobře známa a celkem i oceňována, úloze M. Maixnera dosud nikdo větší pozornost nevěnoval a o jeho životě se mezi woodcraftery neví skoro nic.

Loňské 140. výročí jeho narození nám poskytlo příležitost seznámit se s touto osobností podrobněji a uvědomit si její vklad našemu hnutí. Besedu o životě a díle M. Maixnera s jeho vnučkou, paní Zdeňkou Kavalovou-Maixnerovou, kterou LLM uspořádala

7. 6. 2013 v Praze, bych rád doplnil tímto souhrnným článkem.

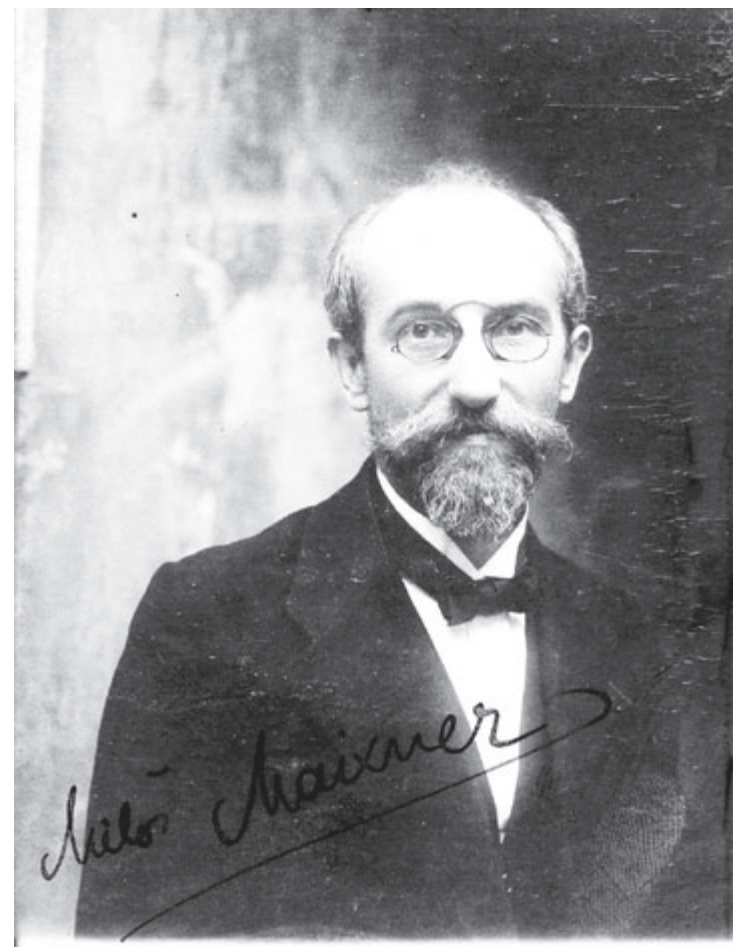
Miloš Maixner se narodil 4. 1. 1873 v Praze (byl tedy narozen ve znamení Kozoroha stejně jako M. Seifert) jako potomek známé hořické větve výtvarníků: otec Petr Maixner (1831–1884) byl malíř a restaurátor, výtvarníky byli též jeho strýcové Karel a Čeněk a bratranec Jaroslav (sochař). Odtud pocházejí nejen jeho vlastní sklony k umělecké činnosti, ale pravděpodobně i zájem o duchovní nauky. Maixnerovy zájmy byly však mnohem širší a jeho život pestrou mozaikou, ze které zde nastíním alespoň ty hlavní oblasti.

Umění

Vzhledem k rodinné tradici byl od dětství připravován k umělecké dráze. Po absolvování gymnázia (1888) studoval na Akademii výtvarných umění v Praze u prof. F. Sequense náboženskou a dějinnou malbu. Zde se skamarádil s jiným studentem, Františkem Kupkou (1871–1957), který se

později stal jedním ze zakladatelů moderního abstraktního malířství a dnes je pravděpodobně nejuznávanějším českým malířem v zahraničí. Na jeho pozvání přijel do Vídně, aby se zde v letech 1894–95 dále vzdělával u výstředního německého umělce, filozofa a sociálního reformátora Karla Wilhelma Diefenbacha (1851–1913).

Diefenbach byl mimořádná charismatická osobnost, dnes bývá s nadsázkou označován za prvního hippie. Nespokojen s moderním způsobem života, rozhodl se roku 1882, že půjde vlastní cestou. Přestal kouřit, pít alkoholické nápoje, kávu, stal se vegetariánem. Přestal si stříhat vlasy, odložil civilní šat a oděl se bílým rouchem, který – v době fraků a cylindrů – zůstal až do jeho smrti jeho jediným úborem; přes rameno nosil jednoduchou mošnu, nejrady chodil v sandálech nebo bos. Vyzýval k návratu k přírodě, ke kultu lidského těla, k duchovnosti, pacifismu, vegetariánství, nudismu, volné lásce a ke zrušení

Miloš Maixner v roce 1920.

buržoazního modelu rodiny. Odmítal náboženství, průmysl, politické strany. Proti alkoholu a tabáku, které pokládal za falešné náhražky skutečných radostí, kladl lásku, přírodu, tanec, hudbu. Často bosý putoval se svými žáky, dětmi a ženami přírodou, hlavně po horách, roku 1895 podnikl velkou mnohatýdenní alpskou cestu (zdali pak s ním šel i Maixner?).

V Německu sice nebyl Diefenbach zdaleka jediným propagátorem hnutí, jemuž se později začalo říkat „Lebensreform“, ale byl jedním z nejznámějších a možná úplně nejdůslednějších. Poté, co

ho v r. 1888 někdo udal, že okolo své samoty poblíž Mnichova chodí nahý a budí veřejné pohoršení, musel na půl roku do vězení. Proto později se svými žáky a přáteli přesídlili do Rakouska a v Hütteldorfu nedaleko Vídně založili komunu, kde naplňovali své ideály o novém životě.

Je nepochybné, že setkání s Diefenbachem do značné míry ovlivnila příští Maixnerovo směřování a usilování. Maixner, na rozdíl od Kupky, patřil k Diefenbachovým oddaným stoupcům, oba společně namalovali velký

alegorický obraz *Úděl génia* vystavený v r. 1895 ve Vídni.

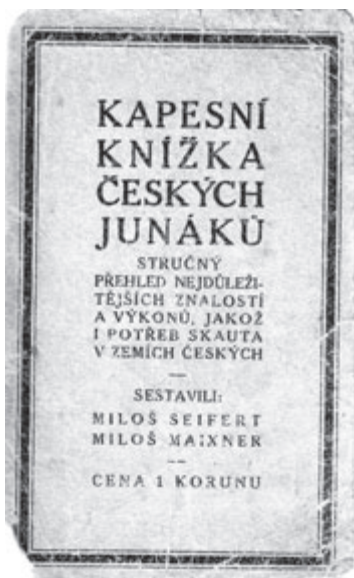
Po návratu do Čech se Maixner vydal na dráhu pedagogickou, přičemž mimo jiné věnoval pozornost novým trendům při výuce kreslení a malby ve školství a za tím účelem podnikl několik studijních cest do zahraničí. V roce 1910 složil státní zkoušku pro učitele kreslení od ruky a pak pracoval na sestavení příručky pro středoškolské učitele kreslení (ovšem nevíme, zda vyšla). Každopádně jedním z předmětů, které jako středoškolský profesor učil, bylo i kreslení. V letech 1910–1912 patřil k členům Uměleckého sdružení Sursum, které sdružovalo duchovně zaměřené umělce a literáty jako byli Váchal, Konůpek, Kobliha ad. Dochovalo se několik obrazů z jeho berounského období.

Rodina

M. Maixner žil celý život v harmonickém manželství s manželkou Boženou, rozenou Čechovou (sňatek v r. 1902), se kterou měl tři děti: Miloše (naroz. 1903), Boženu (1904) a Jaromíra (1908).

Pedagogika

Od roku 1896 vyučuje Maixner postupně na několika gymnáziích (Plzeň, Třebíč) a reálkách (Praha 4, Žižkov). Je zajímavé, že byl nezvykle dlouhou dobu pouhým suplentem a až v roce 1910 nabyl učitelské způsobilosti. Počátkem školního roku 1911/1912 nastoupil na gymnázium v Berouně, kde učil kreslení, krasopis, matematiku a němčinu. Podle výročních zpráv gymnázia však v letech 1915–18 neučil, protože měl „dovolenou za účelem nemoci“ (?). Ve školním roce 1918–19 zde začíná opět učit,

Obálka *Kapesní knížky českých junáků*, první české woodcrafterské příručky.

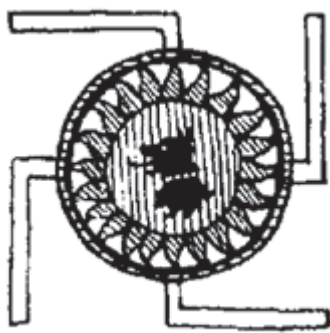
ale již od 1. 12. 1918 má nejprve dovolenou „z důvodů literárních“ (viz dále) a 1. 4. 1919 opouští školu definitivně, protože je jmenován tajemníkem na ministerstvu národní obrany. Během působení na berounském gymnáziu byl údajně i jednatelem Ústřední matice školské.

Woodcraft

Během prvního roku působení na berounském gymnáziu se názorově sblíží s mladším kolegou Milošem Seifertem – snaha o povznesení člověka i celé společnosti skrze sociální reformy, význam přírody pro výchovu člověka apod., to byla nepochybně hlavní diskutovaná témata. Seifert již má za sebou první pokusy s organizováním skupiny hochů jako junácké družiny a od září 1912 získává důležitou posilu, když se vedení této družiny ujímá i Maixner. Oba navazují kontakt s českým průkopníkem junáctví A. B. Svojsíkem, studují základní Baden-Powellův spis *Scouting for Boys* a počátkem roku 1913 si objednávají z ciziny knihy E. T. Setona. V květnu 1913 pak spolu vydávají *Kapesní knížku českých junáků*, praktickou stručnou příručku [2], ve které se významují: „Co se nás týče, hledíme jako k pravému iniciátoru skautství k E. T. Setonovi, americkému zakladateli skautských čet... A můžeme i říci, že americký skaut jest svobodnější, ryzejší, přirozenější. Američtí „Woodcraft Indians“ ... jsou přitažlivější nám svou láskou k přírodě...“. Miloš Maixner je autorem především praktické části příručky.

O památném táboře o prázdninách 1913 a založení prvního kmene lesní moudrosti Děti Živěny jsem podrobněji psal v článku o prvním týpí, proto zde jen

shrnuji: Maixnerův tehdejší vklad byl klíčový především v jeho praktickém přístupu a manuální zručnosti. Zatímco Seifert byl spíše teoretik, výroba týpí, luků, štítů a dalšího tábornického vybavení se tehdy uskutečnila asi jen díky Maixnerovi, který do všeho, díky svému kreslířskému umu, také vkládal specifickou malebnost a byl též autorem kmenového znaku (z kroniky Děti Živěny: „... Nejvíce práce má prof. Maixner, který vše pěkně dovede zhotovit... Tu vznikla při malování štítů prof. Maixnerovi myšlenka, aby naším kmenovým znakem byla ohnivá země se zelenými paprsky – symbol moci a užitku. Kromě toho jsme si na něj namalovali svastiku, a totem každý svůj vlastní...“).

Kmenový znak Děti Živěny, jehož je Maixner autorem.

V průběhu první světové války nemáme o Maixnerových aktivitách u Děti Živěny žádné zprávy, snad se stáhl v tomto období do ústraní kvůli zmíněné nemoci. Jeho druhý vrchol zájmu a angažování se datuje do let 1918–1919: „Po převratu utvořeno péčí prof. Maixnera, Müllera, Seiferta a řady jiných pracovníků skautských středisko československého skautingu „Děti Svobody“, jež si vytvořilo za úkol uplatnit u nás výchovné cíle Setonovy na základě českého typu

člověka přírodou kdysi odchovaného... Do Děti Svobody vstoupily všechny tehdejší organizace na podkladě národním u nás vzniklé (Děti Živěny, Psohlavci, Děti Žižkovy aj.)...“ [3]. Maixner zastával funkci stařešiny (starosty).

Děti Svobody měly být protiváhou spolku „Junák – český skaut“ vedeného Svojsíkem, nicméně v samostatné republice sílily hlasy volající po jednotné junácké organizaci. K sjednocení v červnu 1919 skutečně došlo, když byl založen „Svaz junáků – skautů RČS“ (Maixner byl členem výboru ve funkci náměstka pro obor výchovný), tato jednota ale měla jepiči život – již po prázdninách téhož roku Děti Svobody ze svazu vystupují a celá řada vůdců, včetně Maixnera, se přestává v junáctví angažovat, protože je znechucena řadou osobních sporů, bojem o vedoucí funkce a intrikařením. Podrobnosti viz [4].

Za zmínku ještě stojí, že když po skončení války mezinárodní YMCA nabídla své služby československé vládě a vláda tuto nabídku vděčně přijala, prostředníkem mezi ministerstvem národní obrany a dr. Irwingem D. Kimballem (ředitelem YMCA pro ČSR) byl jmenován právě Maixner.

Mystika

Devadesátá léta 19. století jsou obdobím, kdy poprvé začínají veřejně působit různé, do té doby ve skrytu působící esoterické (okultní) školy a společenství. Nejpozději od vídeňského pobytu u Diefenbacha se také Maixner intenzivně zajímá o různé duchovní nauky a po návratu do Čech se připojuje k okruhu první české martinistické lóže, která vznikla nedlouho předtím. Od roku 1897 se podílil na vydávání prvního

českého hermetického časopisu *Sborník pro filosofii, mystiku a okultismus*, kolem kterého se na přelomu století soustřeďoval pražský hermetický život [5]. V tu dobu byli aktivním členem Theosofické společnosti [6]. Maixner však nebyl jen organizátorem, ale i přednášejícím a především velmi ceněným překladatelem duchovní literatury, o čemž mimo jiné svědčí i to, že některé jeho staré překlady se nedávno dočkaly nového vydání – přeložil např. Papisovu *Praktickou magii (Základy praktické magie)*, vydání 1907, 1920, 1996, 2001 a 2011!), dále díla Stanislase de Guaity, J. Péladana ad.

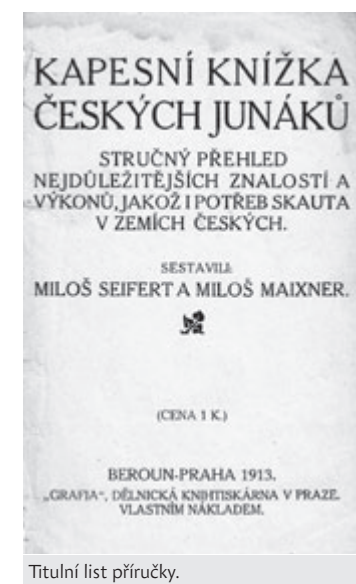
Jeho články o filosofii kultury, náboženství a hermetismu byly uveřejňovány i v zahraničních časopisech a v roce 1910 byl dokonce poctěn čestným doktorátem na pařížské vysoké škole hermetických věd (École supérieure libre des sciences hermétiques de Paris).

Později vyšlo i v češtině několik knih, jejichž byl sám autorem: *Praktická telepathie* (1921), *Okultismus* (1922), *Psychický pokus. Automatismy* (1922), *Mantika. Hadačství* (1923). Z nich i dalších děl pozdějšího období můžeme vidět, jaký prodělal Miloš Maixner duchovní vývoj. I když byl velkým znalcem hermetismu [7], nejednalo se o žádné kompiláty teoretických poznatků, ale o texty psané na základě vlastní zkušenosti, ve kterých se nebojí před některými naukami a praktikami varovat a vysvětlovat, v čem mohou být škodlivé, a označit je za černou magii, či odhalovat povrchnost některých okultních spolků. Tak můžeme např. z jeho pera číst i kritiku theosofie, „která přes to, že přijala celý tisícero násobný indický

Olymp duchů a dévů, přece pochopila všechnu náboženskou filosofii Indie, ano i sám ryze duchovní Buddhismus (!) čistě mechanisticky... Celý tento názor je pouze mysticky natřeným okkulticky vyšperkovaným materialismem zevního dění s výzdobou nepochopených tajemností“ [8].

Není divu, že časem ze všech podobných společností vystoupil. Velký znalec historie českého hermetismu M. Nakonečný to charakterizuje následovně: „Četné spory s okultisty mu vyneslo jeho nekritické slavjanofilství, jeho vášnivý odpor ke svobodnému zednářství... Spory, které vedl zcela nekompromisně, ho nakonec vedly k tomu, že se zcela stáhl do soukromí.“ [7].

Pokud bychom chtěli nějak charakterizovat duchovní nauku, u které ke konci života setrval, mohli bychom ji zřejmě nazvat esoterním křesťanstvím („Jak velmi lidé zapoměli na svrchované naučení Toho, jenž věčnost i časnost obsáhl a spojil a jenž lidem ustanovil jedinou modlitbu, Otčenáš! Ten „Otčenáš“, ve kterém voláme k Otci, jenž je na nebesích, nade všemi našimi

Titulní list příručky.

představami, nikoli aby nás vzal k sobě pryč ze země, ale právě naopak, aby k nám sem dolů přišlo království jeho a aby vůle jeho byla konána a uskutečněna právě tak svrchovaně a dokonale zde na zemi jako na nebesích!“ [8]), a jeho samotného jako pravého okultistu, neboť okultismus mu byl „prastarou, jako svět starou a věčně nezměnitelnou, v pravdě „katolickou“ – všeobecně platnou naukou vlastní všem velkým náboženstvím v jejich původní, vnitřní čistotě a všem opravdu velkým lidem: naukou o vznešenosti všehomíra, zjevném to uskutečnění nevyschlého Božského Zdroje, o svatosti přírody, zevního to uskutečňovacího dějiště tvůrčí činnosti boží, a o božskosti úkolu člověka...“ [9].

Překladatelská a redaktorská činnost

Podle policejní zprávy (1919) hovořil M. Maixner česky, německy, anglicky a francouzsky, jeho vnučka si ale vzpomíná, že ovládal devět jazyků, včetně latiny a řečtiny. Tuto svoji jazykovou výbavu mohl uplatnit nejen při studiu zahraniční okultní literatury, ale

Obálka Maixnerovy poslední knihy *Na rozhraní věků*.

Miloš Maixner se svojí manželkou krátce po svatbě.

především ve svých překladech, které vycházely časopisecky i knižně již od roku 1907 (možná i dříve). Intenzivně se pak překládání věnoval od roku 1925 po propuštění ze státních služeb.

Jeho překlady okultní literatury byly již zmíněny výše. Vedle detektivek (Edgar Wallace) překládal především dobrodružné romány (*Robinson Crusoe*, Kiplingovy *Knihy džunglí*, díla J. Londona, B. Harta, životopis Buffalo Billa od Helene Wetmore ad.) – napočítal jsem jich 27, ale nemyslím, že se jedná o konečné číslo.

Zmíněna by měla být i jeho činnost redaktorská. U *Sborníku pro filosofii, mystiku a okultismus* nevíme, zda byl členem redakce nebo jen spolupracovníkem, protože redakční rada nebyla v tiráži uvedena. O deset let později, pravděpodobně v době, kdy už se jeho představy příliš rozcházel s ostatními vydavateli duchovně orientovaných časopisů, začíná sám vydávat i redigovat časopis *Kosmické rozhledy*, kterého ale vyšla

jen tři čísla prvního ročníku mezi listopadem 1907 a únorem 1908. Časopis na celkem 144 stranách obsahuje dlouhé články – duchovně-filosofické úvahy, kde nepodepsaným autorem všech původních textů bude asi Maixner, pár článků je přežato ze zahraničí. Když se do textů začteme, objevuje se před námi řada spřízněných myšlenek. V druhém čísle je např. článek „Pěstujeme krásu!“, apelující, že bychom měli mít krásné myšlenky, řeč i činy... (srovnej Setonovu zásadu „Malebnost ve všem!“). Nebo líčení ústřední myšlenky časopisu v č. 3: „...*Kosmická Filosofie není Novou Myšlénkou, jako vůbec není ničím novým a zvláštním vůbec. Čtyři elementární hlediska, z nichž lidstvo na život hledělo: Bůh, Příroda, Jedinečný člověk a Absolutno jsou pro ducha hledajícího jako čtyři kouty uvnitř pyramidy, do nichž se v panující tam tmě střídavě zabíhá, aby žádným směrem nemohl dále. Pozorovateli zevnímu jsou to čtyři pilíře bytí i chápání. Emerson nalezl střed uprostřed kříže těmito rohy vytvořeného a ukončil lidské běhání v kruhu. Proud Trineův a Nová myšlénka představují obě úhlopříčky, ramena kříže, spojující pojmy Bůh, Příroda a Jedinec, a protínající se v Člověku. Pravá tradice člověčenstva, tj.: nepřetržitě se vyvíjející a vzrůstající poznání lidstva, představuje vzestupný vrchol pyramidy. A Kosmická Filosofie? Ta představuje celou pyramidu, obsahující za neodloučitelné součástky a složky všechny elementy zprvu uvedené. Vynechte kterýkoli díl, a budova se Vám sřítí...“.* Srovnej se Setonovým zákonem čtyřnásobného ohně a jeho myšlenkou, že správný člověk musí stát jako židle na čtyřech nohách (čili rozvíjet se cestou krásy, pravdy, síly a lásky), jinak začne pokulhávat.

Bylo to 5 let před tím, než se Maixner o Setonovi dozvěděl, ale není divu, že mu pak jeho myšlenky připadaly jako velmi blízké.

V prosinci 1918 se stal Miloš Maixner zodpovědným redaktorem a vydavatelem nového časopisu *BRATRSTVÍ (List československé milice)*, který pro vojáky i veřejnost začalo vydávat ministerstvo národní obrany. Maixner nebyl jen redaktorem, ale i autorem řady článků. Tuto funkci vykonává do června 1919, pak z redakce odchází. Osobně se domnívám, že byl spíše „odejit“, protože jeho články i celé zaměření listu bylo příliš idealistické (viz např. „Desatero československého člověka“ [10]) než byl záměr a potřeba armády.

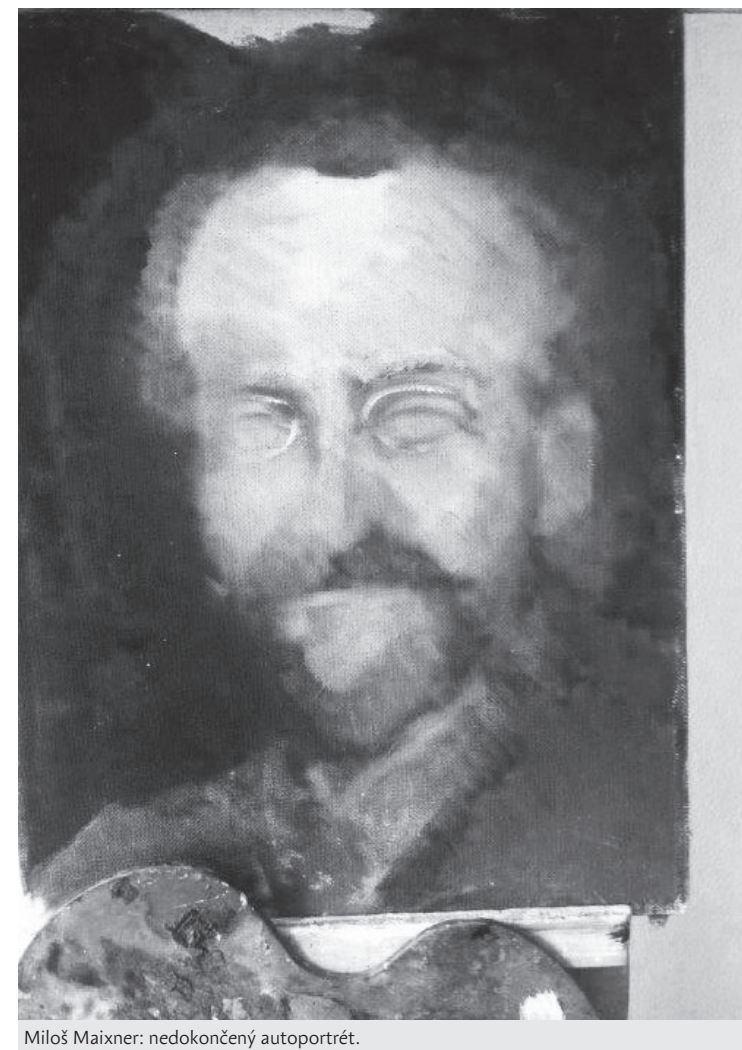
Počátkem 20. let pak Maixner spolu s E. Haunerem také řídili známou edici *Sfinx* nakladatele Jandy, ve které vyšla řada významných děl duchovní literatury. Jedním z mnoha byly i *Zázraky a mysticism v staré i nové době* Frederika van Eedena v překladu Miloše Seiferta (1922), což svědčí o tom, že Maixnerovým odchodem z Děti Svobody nebyl kontakt se Seifertem zcela přetržen.

Politika

Výše jsem se zmínil, že se Maixner postupně stahoval z okruhu různých duchovních společností. To ale neznamenalo, že by se stahoval ze společnosti jako takové a nejevil o ni zájem. Naopak. Vnímal její stav, který mu nebyl lhostejný, a proto se začal politicky angažovat. Pravděpodobně již před první světovou válkou vstoupil do České strany národně sociální (předsedou byl Václav Klofáč) a zřejmě se i podílel se na formulování jejího programu,

každopádně patřil k aktivnějším členům. Když se po vzniku republiky (1918) stal prvním čs. ministrem národní obrany právě V. Klofáč, povolal Maixnera do „služby vlasti“. Ten nejprve od prosince redigoval armádní list *Bratrství* a pak od dubna 1919 se stal přímo zaměstnancem ministerstva národní obrany (MNO) ve funkci „tajemníka“. O jeho aktivitách v této funkci mnoho nevíme, protože osobní spis z MNO se nedochoval. V listopadu 1920 byl např. sekretářem delegace Družiny čs. legionářů na „mezispojeneckém sjezdu bývalých bojovníků světové války“ ve Francii. Víme ale určitě, kdy jeho zaměstnanecká služba vlasti skončila: výměrem MNO ze dne 20. 4. 1925 byl dán (v 52 letech!) do trvalé výslužby a bylo mu přiznáno „odpočivné“. Respektive bylo mu to doporučeno „ze zdravotních důvodů“ (i když skutečné důvody byly jiné) a jemu a nezbyvalo než tuto „nabídku“ přijmout. Jaké byly ty skutečné důvody? Jsem přesvědčen, že to byla především jeho nepohodlnost a neústupnost.

Neváhal veřejně kritizovat každého, u koho viděl, že nejedná ve prospěch celku (národa), ale že sobecky upřednostňuje buď vlastní, nebo nějaký úzký skupinový zájem. A kritice neunikl ani prezident Masaryk a jeho „hradní politika“. Maixnerova angažovanost v národně a pravicově orientované Družině čs. legionářů (což byla jedna ze dvou legionářských organizací známá právě svou kritikou Hradu) mu již v letech 1919-20 vynesla několik domovních prohlídek, krátkých zatčení a obvinění ze „zločinu velezrady, uražení Veličenstva a údivu domu císařského a rušení veřejného pokoje“ (tehdy ještě platil rakouský

Miloš Maixner: nedokončený autoportrét.

trestní zákoník, ale veličenstvem už nebyl císař, ale prezident).

Maixner byl přesvědčený národovec, byť ho později nazývali nacionalistou či v komunistickém tisku dokonce fašistou, ale to je nedorozumění, resp. falešná „nálepka“. Protože „český nacionalismus té doby (počátek 20. let) můžeme chápat jako hnutí obranné, nikoliv expanzivní a jako projev prostého upřímného vlastenectví, prosazujícího elementární národní zájmy ve vlasti se silnými a agresivními národnostními menšinami, které usilovaly o odtržení území, které

jako většiny obývaly, od státu, a tím i o jeho rozbití. Teprve později mnozí přední čeští intelektuálové, internacionalisté a kosmopolité dali tomu angažovanému, obrannému vlastenectví pejorativní punc a veřejně tímto nacionalismem opovrhovali...“ [11].

Nucený odchod z MNO jeho názory nijak neotrásl a dál se snažil hájit národní zájmy a poukazovat na veřejné i skryté nešvary a jejich příčiny. Za radikální epilog Maixnerova veřejného působení můžeme označit jeho poslední knihu z roku 1934: *Na rozhraní*

věků. *Základy, povaha a smysl – růst a zhroutil „moderní doby“ – cíle a základ rodícího se zítřku.* Knihu vydal anonymně, resp. pod zvláštním piktogramem (viz obrázek na straně 31), ale podle ohlasů v tisku bylo veřejným tajemstvím, kdo je autorem. Mimo jiné proto, že knihu vydal vlastním nákladem jeho syn Miloš Maixner ml.

Čtete-li jeho kritiku „modernismu, jeho rozvoje, vlády a úpadku“, překvapí vás, jak aktuální je to dílo i dnes. Protože i dnes si mnozí politikové pletou službu lidem s osobním byznysem a za smysl života se považují věci, které nečiní lidi šťastnými... „Dnes již pochopil kde kdo, že je nutno opustit cesty a metody dosavadního tzv. moderního života, naprosto nesoustavného a neorganického, který místo, aby budoval, organizoval a tvořil, jenom boří, rozkládá a kupí. Nemá-li se ze života státi hromada štěrku, že je nutno nastoupiti cesty obnovy a záchovy – a ochrany. ... pochopila veřejnost velmi rychle, že krize není toliko hospodářská, ale že se dotýká vpravdě všech oborů a způsobů lidské činnosti, ba všeho života vůbec. A pochopila i to, že její příčiny nejsou jenom důsledkem některých ohromivých událostí (války kupř.) nebo některých omylů a chyb hospodářských nebo snad jen nějakých omylů praktického vedení

a taktiky, ale že příčiny vězí mnohem hlouběji. Že vězí v samém mravním základě dobových názorů a že je nutno přikročit k přeměně celého zaměření životního. Že chyba je v samých základech dnešních poměrů, v samém směru a smyslu dnešního snažení – nejen veřejného. ... **Zkrátka že základní a hlavní chyba vězí v chybném mravním základu doby.**“ [8].

Odkaz

Maixnerův odkaz lze nahlížet z mnoha rovin, korespondujících s jeho mnohostrannými aktivitami. Omezíme-li se na jeho vklad českému woodcraftu, můžeme za klíčové impulsy pro jeho počátky označit tyto:

- důraz na národní ráz hnutí a jeho mravní stránku,
- důraz na praktickou stránku („myslící ruku“), kterou nebyl schopen málo praktický Seifert plně realizovat,
- důležitý duchovní impuls hnutí.

Ne že by se Miloš Seifert před setkáním s Maixnerem o duchovní věci nezajímal, ale znalosti a rozhled staršího kolegy mu v tomto směru musely imponovat. Už proto, že zatímco Seifert zůstává po celý život věčným duchovním hledačem, Maixner učinil na své duchovní cestě značný pokrok.

Překvapí nás některé společné rysy jejich osudu, dané silami Zvěrokruhu – oba tvrdohlaví kozoroci, kteří nesnášeli nespravedlnost, a veškeré konání se jim prolínalo s etikou, šli neúnavně za svým ideálem, což jednomu vyneslo předčasnou penzionování ve dvaapadesáti letech, druhému dokonce již ve čtyřiceti šesti.

Dochovaly se nám (zřejmě) jen dvě fotografie Miloše Maixnera: jedna byla svatební nebo krátce po svatbě, druhá z žádosti o cestovní pas. Oběma se asi nemohl vyhnout, ale je o něm známo, že se nerad fotografoval, protože říkal, že lidé by druhého člověka měli mít v srdci, ne před očima. Dochoval se však jeho malířský autoportrét, může mu na něm být tak okolo čtyřiceti let čili byl malován více než 20 let před smrtí. Obraz je nicméně záměrně a symbolicky nedokončen, protože nám má připomínat, že ať se snažíme v životě sebevíce, když odcházíme z tohoto světa, nemáme nikdy hotovo... Miloš Maixner zemřel 5. května 1937 v Praze.

Děkuji paní Zdeňce Kavalové-Maixnerové za cenné vzpomínky na jejího dědečka.

František Kožíšek – Biminiji
Foto: archiv autora

Začínáme se šitím aneb

Pytlíček šitý předním stehem

Milí malí přátelé,

mnozí z Vás se ještě možná nepustili do šití ze strachu z nikdy nekončící titěrné práce. Ušít si v ruce indiánské šaty nebo košili skutečně trvá řadu hodin, ale na malý sáček potřebujete jen chvíli. Zvláště, když využijeme ten správný materiál.

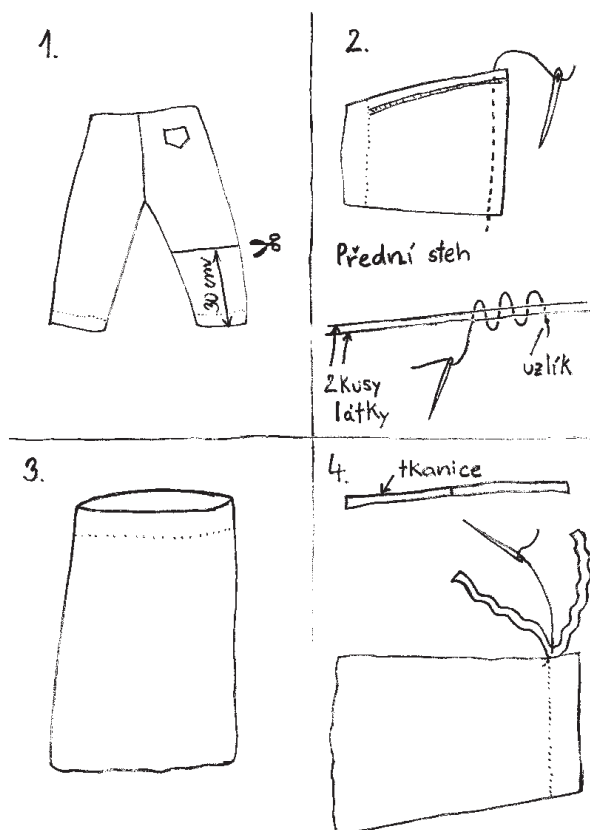
Potřebujeme

- Jehlu
- Nit
- Špendlíky
- Plátěné kalhoty (třeba od starého pyžama)
- Provázek nebo tkaničku
- Pravítko

Postup práce

1. Z kalhot ustříhneme kus nohavice dlouhý asi 30 cm
2. Odstřižený kousek obrátíme naruby a zašijeme předním stehem asi 1 cm od okraje (jak vidíme na obrázku). Stehy děláme co nejmenší a co nejblíže u sebe, aby se nám při použití nevytrhly.
3. Po zašití můžeme sáček převrátit na líc.
4. Tkaničku přehneme napůl a v tomto místě ji přišijeme k sáčku. Uděláme 5 stehů na stejném místě (říká se tomu zapošití).
5. Radujeme se z hotového výrobku.

Iva Jurkovičová – Olowanteča (Drum bun)

Literatura

- 1) KOŽÍŠEK F., *100 let týpí v českých zemích*. Woodcraft, 2013, č. 3, s. 18–21.
- 2) SEIFERT M., MAIXNER M., *Kapesní knížka českých junáků*. Nákladem vlastním, Beroun – Praha 1913.
- 3) MÜLLER B., *Skaut československý*. G. Voleský, Praha 1920, str. 14–17.
- 4) KOŽÍŠEK F., *Dějiny Psohlavců*. Wampum Neskenonu, 1992, č. 3, 4 a 5, vždy str. 9–11.
- 5) KOLÁČEK L., *Hledání kamene mudrců*. Bollingenská věž, Brno 1991; str. 49–50.
- 6) SANITRÁK J., *Dějiny české mystiky 3 (Kořeny aneb galerie osobností)*. Eminent, Praha 2010; str. 190–191.
- 7) NAKONEČNÝ M., *Novodobý český hermetismus*. Vodnář, Praha 1995; str. 225.
- 8) *Na rozhraní věků. Základy, povaha a smysl – růst a zhroutil „moderní doby“ – cíle a základ rodícího se zítřku*. Praha 1934.
- 9) MAIXNER M., *Okkultismus*. Sfinx, Praha 1922; str. 81.
- 10) MAIXNER M., *Desatero československého člověka*. Bratrství – List československé milice, 1919, roč. 1, č. 6, str. 3–4.
- 11) NAKONEČNÝ M., *Český fašismus*. Vodnář, Praha 2006; str. 37.

Pomáháme s pejskem aneb canisterapie v praxi

Chtěli byste pomáhat a cítíte se na to sami nebo máte pocit, že na to nemáte? A co takhle si k pomáhání vzít svého čtyřnohého miláčka, který podstatnou část práce vezme na sebe? A ještě za to můžete mít orlí pero!

Pak je tu možná pro vás ta správná volba vytvořit tzv. canisterapeutický tým. Tak se označuje psovod a jeho pejsek: tým. Protože prostě jsou týmem – ani jeden by bez druhého nedokázal tak dobře pomoci.

Jak pejskové pomáhají

Pejskové pomáhají lidem číst a projevovat emoce. To je velmi důležité např. pro autistické děti nebo děti, které mají problém se socializací. Dále pak pomáhají s psychikou (např. dlouhodobě

nemocných). Mnozí také náhle zapomínají, že se nedokážou hýbat, a snaží se pejska pohladit (začnou se hýbat).

Také hodně pomáhá tzv. polohování: klient (ať babička, dědeček nebo dítě) se položí co nejvíce ke psu nebo v podstatě na psa. Protože má pes vyšší tělesnou teplotu, tak končetiny klienta prohřívá. Dýcháním je navíc rozpohybuje. To má přínos např. u rehabilitací. Klientům pomáhá i to, když je pejsek poslouchá a chodí s nimi na vodítku.

Jaký pejsek je vhodný, aneb jak pejska připravit

Na plemeni nezáleží, ale čím větší, tím lepší. S malým pejskem prostě polohování neuděláte. Pes musí být klidný a vyrovnaný. Predispozice plemene jsou dobré, ale zkazit se dá každý pes, prostě ne každý pes má vhodnou povahu. Někteří psi musí do vhodné povahy vyrůst.

Psa nejlépe připravíte tak, že je od malička zvyklý, že na něj různí lidé šahají a hladí si ho. Musíte jej brát co nejvíce mezi lidi a nesmí si z toho odnést negativní zážitek!

Pokud vznikne, nezbyvá, než jej přebít ihned „haldou piškotů“ a pozitivní zkušeností.

Pejska od štěněte zvykejte na nepříjemné zvuky (petardy, upadnutí hrnce na zem atp.). Jako štěně se toho nebojí a bude je považovat za samozřejmé. Strach se dostavuje mnohem později a jeho odstraňování dá pak mnoho (zbytečného) úsilí! Nenechte se odradit, že štěně nereaguje a nebojí se. Stačí jeden divný zvouček denně nebo větší týdně. Pokud pes reaguje, netrapte ho. Zvyšujte dávku zvuků pomalu a postupně.

Naučte psa žrát. Zní to divně, ale mnoho majitelů pejsků dělá u jídla celkem velkou chybu v tom, že pes má přístup k jídlu neustále (co si nesní, má na potom). Jednak si tím zaděláváte na problémy s motivací pro výcvik, jednak nepoznáte včas horšící se zdravotní kondici. Pamatujte tedy: když je jídlo, tak se jí. Jakmile se přestane, jídlo se psovi odebere. A bude holt zase až zítra. Pes, který dobře jí, se dobře motivuje k práci!

Naučte pejska minimálně základní poslušnosti, tedy: sedni,

lehni, zůstaň a chůzi na vodítku. Osobně bych doporučil ještě: otoč (na záda), vstaň a plaz. Pokud toto pejsek umí, rozhodně se s ním pak mnohem lépe pracuje. Vzhledem k nutnosti jemnější komunikace se psem před klienty, bych doporučil u sedni a lehni umět i reagovat na pouhé ukazování pokynů rukou.

Tip: velkých pejsků je málo, a tak je o ně velký zájem!

Jedeme na zkoušky

Certifikované zkoušky v Čechách poskytuje několik sdružení. Liší se požadavky i cenou. S Indouškem, bernským salašníkem (viz <http://bernak.yucikala.net>), jsme absolvovali zkoušku u Pomocných tlapek (www.pomocnetlapky.cz).

Zkouška platí jeden rok a není vyloženě těžká. Každý rok je tedy nutná recertifikace. Nebudete vyloučeni, když pejsek neumí vyloženě dobře základy poslušnosti. Samozřejmě je kladně hodnoceno, když je pes vychovaný. Před klienty nelze psa honit po místnosti, ani jej pořádně okřiknout. Mohli by se začít bát...

Vylučující je agresivita nebo štěkání. Štěkání psa je nepřijatelné, protože vyvolává u klientů strach a snadno celou terapii zničí.

Samotná zkouška je primárně zaměřena na povahu psa. Jestli se bojí zvuků, nechá se „omezeneč“ hladit (tedy tahat). Zda není bojácný. Velice vtipnou částí zkoušky se ukázala postelová zkouška: Zkoušející leží pod peřinou a ve chvíli, kdy je pes před ním, tak zakřičí: „Jé pejsek! Pojď“

se mazlí!“ a „bafne“ psa pod sebe a mazlí se. Další části zkoušky si můžete přečíst ve zkušební řádu Pomocných tlapek.

Pokud zkoušku neuděláte, nezoufejte! Poradí vám „co s tím“. A někteří psi prostě musí zmoudřet, což jde ruku v ruce s věkem.

Pár postřehů z praxe

Osvědčilo se nám, že pokud na Indouškovi leží klient, pokládám si jeho hlavu k sobě do klína. Jednak je Indy spokojenější (kontakt s páničkem), jednak pokud by vznikl někde nějaký vzruch, který si musí Indy samozřejmě prohlédnout,

tak mohu rychle zakročit a vrátit jej do původní polohy. Klient tak vůbec ani nemusí postřehnout, že pes se zavrtěl. A nehrozí, že by se lekl rychlého psího pohybu (někteří mají ze psů respekt nebo strach z něčeho, co neznají) a veškerá terapie by pak přišla vniveč.

Rozhodně dodržujte rituál pracovní košilky. Pejsek se časem naučí, že má-li pracovní košilku canisterapeutického psa, prostě bude pracovat. Postupně bude velice dobře vědět, co bude následovat, a bude tak na práci dobře psychicky připraven. Ostatně, navlékneme-li si montérky, taky víme, co asi bude následovat. Indoušek tak například už ví, co bude, a tak když přijde ke svému „pracovnímu místu“, rovnou hodí na zem svých 42 kilo a rozvalí se, co to jde. Ani nemusím nic říkat.

Mějte u sebe vždy dost piškotů (odměn) a neváhejte je používat. Pro mnohé klienty je pozitivní už jen to, že si pes od nich piškotek vezme.

Jak taková návštěva probíhá

S Indouškem chodíme do střediska respitní péče zaměřené na autistické a mentálně postižené děti.

Některé jsou postiženy jen lehce, některé nikoli. Indy převážně pomáhá dětem se střední až vyšší závažností postižení. Pozitivní výsledky jsou vidět prakticky hned, a to je určitě motivující!

Návštěva tedy ve zkratce probíhá tak, že s Indouškem přijdeme do jeho „pracovní místnosti“. Ta má na zemi „něco jako karimatky“ a deky a polštáře. Klient se s Indouškem snaží většinou navázat nějaký kontakt (hlazením). V této fázi je nutné jej často korigovat, protože mnohdy nedokáže správně regulovat svou sílu (holt Indy ztratí bezbolestně pár chlupů – našťestí jich má dost). Následuje polohování – klient si lehne k Indouškovi nebo na něj. V poloze bývá, dokud to jednu ze stran nepřestane bavit. Některé děti občas spokojeně na Indym usnou.

Takto se na Indouškovi vystřídají v průměru tři děti. Většinou zvládne pracovat něco okolo 90 minut. Ale pak už stačí jen říct: „Taka jdeme domů“, a Indy je rychlostí světla u dveří! Je vidět, že je vyčerpaný...

Více informací

Další informace najdete na www.canisterapie.cz.

Orlí pero

Pokud začnete s pejskem pracovat, pak vězte, že existuje orlí pero 4H3 – pomoc v sociálním zařízení. V případě canisterapie lze požádat ÚROP o schválení činu, který byl splněn stejně hodnotně, i když s odchylkami. Já osobně nahrazuji délku jedné návštěvy vyšším počtem návštěv.

Pavel Spálený – Yučikala Wičaša (Wanagi Oyate)

Foto: autor

Pesto z jarních bylinek

Ingredience

- 50 g tvrdého sýra
- olivový olej
- sůl
- 3 stroužky česneku
- 2 lžice vlašských ořechů
- jarní bylinky – např. pampeliška, sedmikráska, kopřiva, bršlice kozí noha. Mimo sezónu můžeme použít bazalku nebo petrželovou nať.

Postup výroby:

Omyjeme mladé listy bylinek.

Na suché pánvi lehce opražíme ořechy.

Oloupeme česnek a spolu s ořechy, bylinkami a trochou soli rozmixujeme nebo rozetřeme ve hmoždíři.

Přidáme olej a strouhaný sýr.

Původní recept pochází z knihy Basic cooking autorů Sabine Sanzerové a Sebastiana Dickhauta. Tam je ovšem uveden bez použití volně rostoucích bylin, jen s bazalkou nebo petrželí. Snad se Vám ta drobná inovace bude hodit na jarních výpravách.

Veselé vaření přeje

Iva Jurkovičová - Olowanteča (Drum bun)

Tuto část můžete po čárkované čáře odstříhnout a začít si skládat kartotéku plnou dobrých receptů a písniček. Uvaře si něco dobrého a přitom si krásně zapíváte.

Chajda kůrová

The Old Bark Hut; austral. lid.; Karel Ulbert; zpívali: Greenhorni

C F G C
Je Bob mý méno říkám vám jak před váma tu sem
F C F
já zažil sem už všelicos když křižoval sem zem
F C F
já kdysi byl i bohatej teď trop sem pámbu ví
C F G C
živí mě teď moje obec v chajdě kůrový

Jen jeden škopek dostal sem prej nemůže víc bejt ten slouží na čaj na maso či když chci nohy mejt dál kotlík mám a žejdlík s šálkem všechno fórový každej ale cení kuchyň v chajdě kůrový

A z nábytku v ní nejní nic než bedna vod džinu tu používám k sezení i jako spížírnu a kdo by její víko zved má kouzlo hotový mouchy budou ji hnát kolem chajdy kůrový

Když víko necháš sundaný a mouchám šanci dáš tak prostě s masem co's tam dal se víckrát neshledáš já nenadávám udělám si břicho hadrový co je z vočí sejde z myslí v chajdě kůrový

Jak něžnej vítr provívá tu každou skulinou když prohání se kolem chajdy letní krajinou a dveře mají pokroucený trámy futrový zadušením neumřu tu v chajdě kůrový

To v zimě je zas jiná rozkoš v mojí chajdě žít když přijde slota vítr hučí nebo začne lít i saze vyrvou z komína ty deště surový černej pepř na maso dodaj v chajdě kůrový

Když přijde večer ustelu si na zem u krbu jak voko zavřu blecha hlodne snad se udrbu pak do půlnoci kleju na ty rány morový jinak žiju si jak císař v chajdě kůrový

Je macatejma blechama ta chajda prolezlá když po ní plácneš prskne na tě jako kočka zlá a včera hrály karty vo to blechy čertový která po mně drápkem sekne v chajdě kůrový

S jarem přibude jistě i výprav do přírody, a tak jsem pro Vás vymyslela z aktivity. Věkové určení je pouze orientační, každý ať se rozhodne, kam ho srdce táhne.

Aktivita pro děti 3 – 10 let: Postavte si v lese domečky z přírodnin a k tomu si zazpívejte tuto píseň.

Aktivita pro děti 11 – 13 let: Postavte si domečky z přírodnin a zkuste je použít jako kulis ke krátkému filmu na motivy téhle písničky. Inspirovat se můžete třeba snímkem Kuky se vrací.

Iva Jurkovičová – Olowantěča (Drum bun)

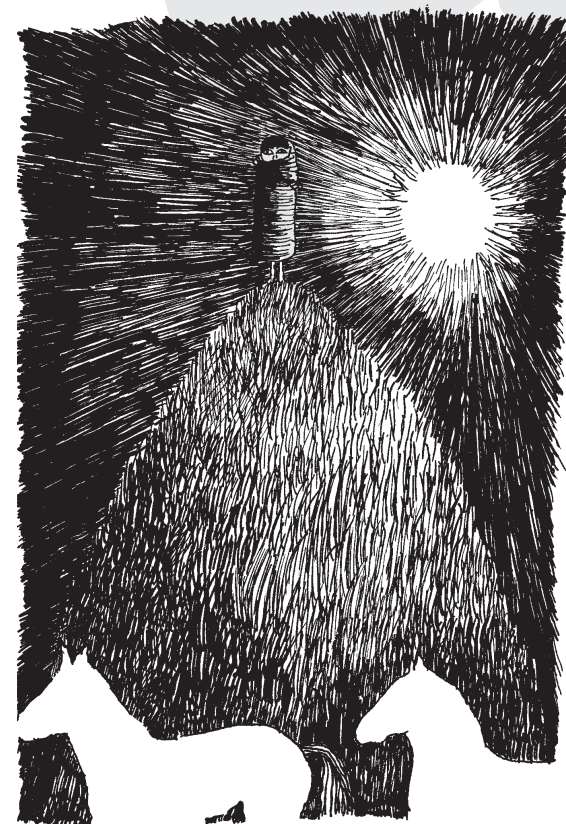
Šajenská deka (Pónijové)

Šajeni, podobně jako indiáni jiných kmenů, mezi sebou nemluví, jsou-li mimo tábor. Pokud někdo opustí tábor a posadí nebo postaví se na kopec či horu, dává tím najevo, že chce být sám - možná bude meditovat, možná se modlit.

Byl jednou jeden pónijský chlapec, který se vydal na válečnou výpravu do šajenského tábora. Podařilo se mu při ní získat šajenskou deku. Později se připlížil k táboru, ukryl se a čekal. V pozdním odpoledni opustil svoji skrýš a vydal se na blízký kopec, který se tyčil nad vesnicí. Šajenskou deku měl ovinutou kolem sebe tak, že mu koukaly jen oči. Takto nehybně stál na vršku kopce hodinu, možná dvě a pozoroval dění v táboře.

Šajenští muži se vraceli z lovu. Někteří vedli koně, na jejichž hřbetech bylo vidět zásoby masa. Jeden z jezdců vedl naložené koně a sám jel na černém skvrnitěm koni. Indiáni jezdili na koních, jako byl tento, jen při příležitosti válečných výprav či lovu. Pokaždé, když se vrátili, je jezdcí brávali dolů k řece, kde je umyli a vyhřebelcovali. Jakmile mladý Pónij koně spatřil, věděl, že bez něj nemůže odejít. Lovec mezitím dojel ke svému domovu, seskočil z koně, podal ohlávku své manželce a vešel do týpí.

To už chlapec věděl, že přišla jeho chvíle. Vydal se z vršku kopce do tábora. Šel přímo k týpí, před nímž indiánova manželka obstarávala všechny koně i mohutný náklad masa. Došel až k ní a bez jediného slova ji vzal z rukou ohlávky skvrnitěho koně a hnědáka, z nějž žena před chvílí sňala břímě úlovku. Ta před chlapcem couvla a ochotně mu koně přenechala, domnívající se, že je to jeden z manželových příbuzných, který jede koně plavit k řece. Chlapec nepromluvil šajensky, jen zamumlal cosi jako „M-m-m-m“ a mířil dolů k vodě. Jakmile dosáhl břehu řeky a byl si jistý, že jej nikdo nevidí, vyskočil na grošáka a s oběma ukradenými zvířaty cválal směrem k domovu.

Ještě dlouho se vyprávělo o chlapci, který dokázal za denního světla ukrást ze šajenského tábora dva koně.

Příběh zaznamenal Gegirge Bird Grinnel v roce 1880. Z knihy „American Indian Myths and Legends“, Richard Erdoes and Alfonso Ortiz, Pantheon Books, 1984

Přeložila Tereza Chmelová, Osmaka Opo.

Ilustrace: Lucie Fryčová

Celoroční hry na pravidelných schůzkách rodů

U nás v kmeni Jestřábi si rodoví náčelníci připravují pro děti celoroční hry. Děti sbírají body a díky tomu se posouvají po plánu. Pokud děti hra zaujme, je to velmi silná motivace k jakékoliv činnosti. Pár námětů vám zde představím.

Cesta kolem světa

Tuhle hru hrajeme s Lukýnem s letošním rodem Wapi Hapi (děti 2. – 6. tř.). Máme namalovanou mapu světa. Na ní jsou vyznačena velká známá města a pomocí čárek jsou propojena.

Každé z dětí má svůj špendlík a pohybuje se po mapě. Úkolem je projet všechna města. Body děti získávají za přinesení všech věcí na schůzku (blok, tužku, šátek, uzlovačku), za účast na schůzce a výpravě, za různé hry a poznávačky během schůzky.

Hra je zpestřena tím, že si mohou kupovat dopravní prostředky, díky kterým se mohou rychleji

pohybovat. Cestu nemají určenou a volí si sami strategii, kudy půjdou.

Z pohádky do pohádky

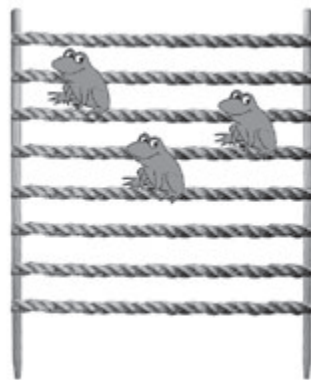
Na velkém plánu byla namalována cesta a děti se pohybovaly pomocí špendlíků. Cestou chodily kolem pohádkových bytostí, které byly typické pro určité pohádky, z nichž děti dostávaly úkoly (př. Zlatovláska – sbírání korálků, lovení prstýnku, cesta pro živou a mrtvou vodu; Popelka – přebírání hrachu, ...).

Tak jako je to na deskové hře, celá cesta končila pokladem, který se děti vydaly hledat.

Rosnička

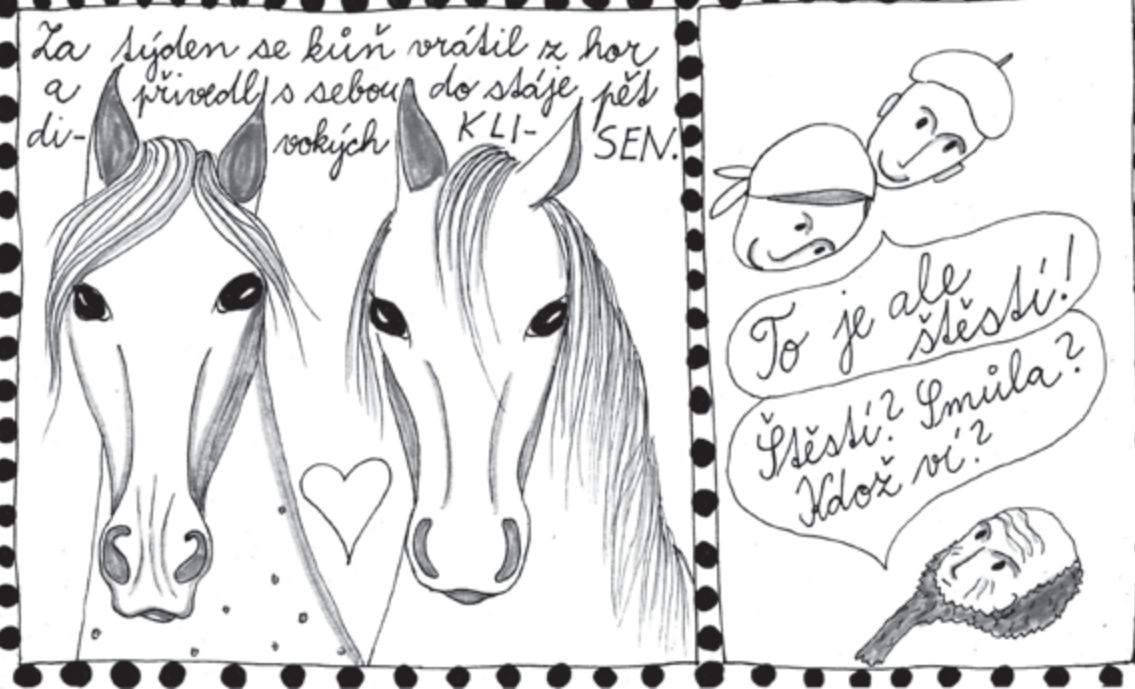
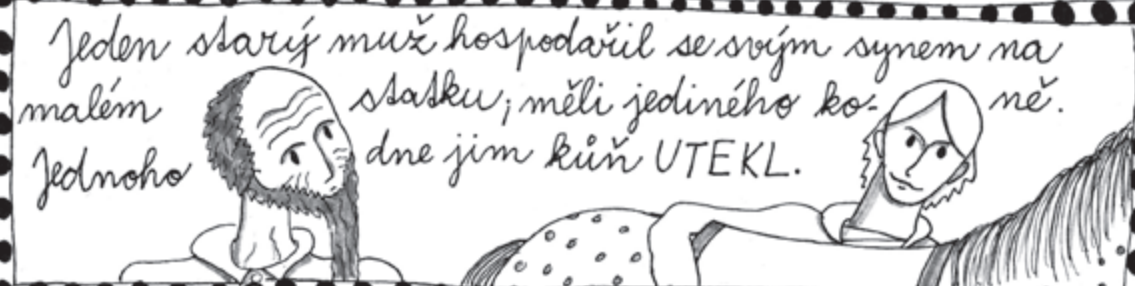
Tuto hru jsem zažila jako malá, když schůzky vedla Mája (Wištěčawin). Měli jsme v klubovně pověšený žebřík a každý jsme měli žabu na kolíčku s naším jménem. Kdo vyskákal na nejhornější příčku, mohl si vybrat odměnu a skákat znovu. Vždy jsme poskočili za připravenost na schůzce a nějaké další aktivity.

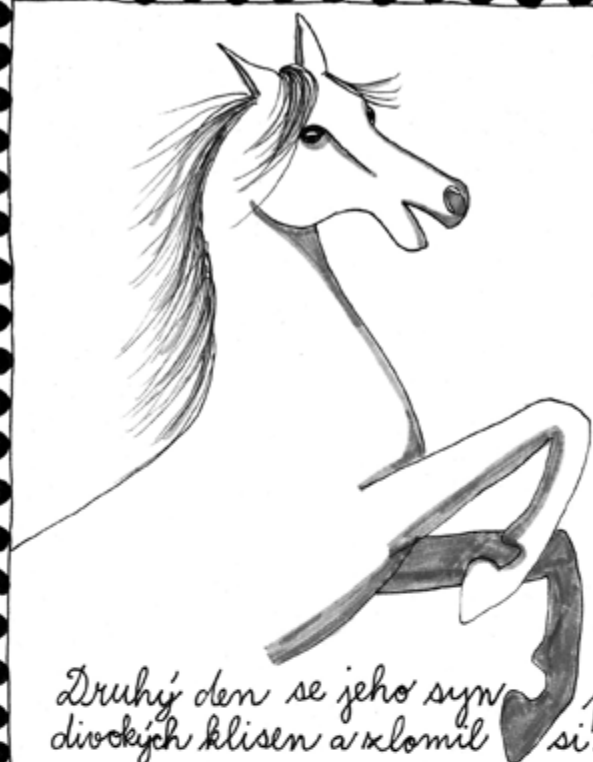
*Ilona Kaletová – Owotanla,
z kmene Jestřábi*

4L1 Hry ve kmeni

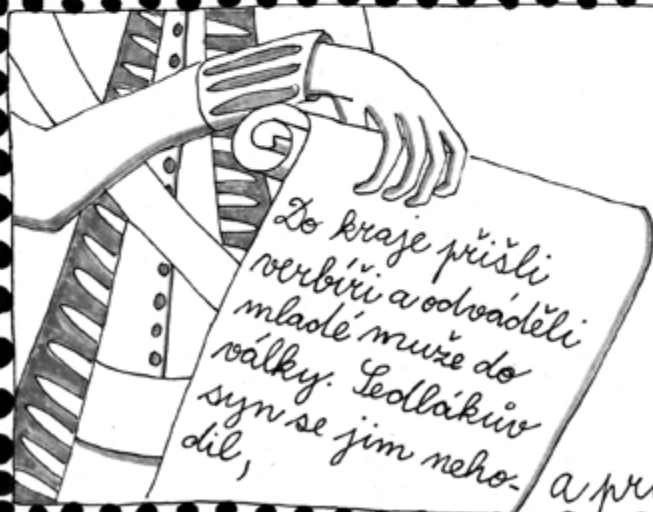
Štěstí Smůla

Druhý den se jeho syn pokoušel zkrošit jednu z divokých klisen a zlomil si nohu.

"To je hrozné, taková smůla!" "Smůla? Štěstí?"

Ze kraje přišli
verbiři a odváděli
mladé muže do
válek. Sedlákův
syn se jim nehodil,

a proto ho nechali doma.

Štěstí ?
Smůla ?

Příběh můžete najít v knížce Cesta pokojného bojovníka od Dana Millmana.

Tereza ♥